

**UCHWAŁA NR XIV/131/19
RADY GMINY SICIENKO**

z dnia 28 grudnia 2019 r.

**w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok
2020**

Na podstawie art.18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 506, poz. 1309, poz. 1696 i poz. 1815) oraz art. 4¹ ust. 1, 2 i 5 ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2019 r. poz. 2277) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjąć Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2020, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3. 1. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

2. Uchwałę ogłasza się w sposób zwyczajowo przyjęty, tj. poprzez wywieszenie na tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy w Sicienku oraz opublikowanie w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu.

Załącznik do uchwały Nr XIV/131/19

Rady Gminy Sicienکو

z dnia 28 grudnia 2019 r.

**GMINNY PROGRAM
PROFILAKTYKI
I ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH
NA TERENIE GMINY SICIENKO
NA ROK 2020**

Urząd Gminy w Sicienکو

Sicienکو, grudzień 2019 r.

WPROWADZENIE

Kluczową rolę w polskim systemie rozwiązywania problemów alkoholowych odgrywają samorządy gminne, które na mocy ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi są odpowiedzialne za rozwiązywanie problemów alkoholowych w społecznościach lokalnych.

Podstawę prawną rozwiązywania problemów alkoholowych Polsce stanowi ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2019 r., poz.2277). Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 2020 rok, zwany dalej Programem, określa sposób realizacji zadań własnych gminy wynikających z art. 4¹ ust. 1 tej ustawy. W szczególności zadania te obejmują:

- zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu;
- udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie;
- prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych;
- wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych;
- podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13¹ i 15 ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.

Realizacja ww. zadań, jest prowadzona w postaci gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych stanowiącego część strategii rozwiązywania problemów społecznych, uchwalanego corocznie przez Radę Gminy, uwzględniającego cele operacyjne dotyczące profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, określone w Narodowym Programie Zdrowia.

Głównym celem programu jest ograniczenie negatywnych konsekwencji społecznych, w tym szczególnie szkód zdrowotnych i zaburzeń życia rodzinnego, wynikających z używania alkoholu i innych substancji psychoaktywnych oraz zjawiska picia alkoholu, używania narkotyków i podejmowania innych zachowań ryzykownych przez dzieci i młodzież.

Program charakteryzuje się wielopłaszczyznowym podejściem do kwestii przeciwdziałania i rozwiązywania problemów alkoholowych, a kierunki działań w nim określone stanowią rozwinięcie i kontynuację działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych na terenie Gminy Sicienko podejmowanych w latach poprzednich. Program zapewnia ciągłość podjętych już działań i inicjatyw na rzecz profilaktyki, daje gwarancję spójnych i skoordynowanych działań na szczeblu gminy, które są elementem polityki realizowanej na poziomie ogólnokrajowym. Jest zbudowany w oparciu o zadania wynikające z zapisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz dotychczasowe doświadczenia w realizacji programów w latach poprzednich, diagnozę problemów społecznych, dane pedagogów szkolnych obejmujące

obszary problemowe w szkołach, wnioski z realizacji programów profilaktycznych przekazane przez realizatorów zadania. Program skierowany jest do mieszkańców Gminy Sicienko.

Program uwzględnia cele operacyjne dotyczące profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, określone w Narodowym Programie Zdrowia (NPZ). Podstawowym celem strategicznym NPZ na lata 2016-2020 jest wydłużenie życia w zdrowiu, poprawa zdrowia i związanej z nim jakości życia ludności oraz zmniejszenie nierówności w zdrowiu. Jednym z celów operacyjnych NPZ jest cel pt. „Profilaktyka i rozwiązywanie problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych, uzależnieniami behawioralnymi i innymi zachowaniami ryzykownymi”, Cel ten składa się z czterech części, które łączą strategię przeciwdziałania poszczególnym uzależnieniom i obejmują:

- przeciwdziałanie narkomanii,
- profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych,
- zwalczanie następstw zdrowotnych używania wyrobów tytoniowych i wyrobów powiązanych, także e-papierosów,
- przeciwdziałanie uzależnieniom behawioralnym.

Jednym z wielu działań służących ochronie zdrowia, zmierzającym do zapobiegania problemom związanym z używaniem substancji psychoaktywnych jeszcze zanim wystąpią, jest profilaktyka. Aby przyniosła ona pożądane rezultaty, powinna być prowadzona w oparciu o programy i działania o potwierdzonej naukowo skuteczności.

Program jest realizowany przez Urząd Gminy w Sicienku, za pośrednictwem pełnomocnika Wójta ds. realizacji programu.

Źródłem finansowania programu są opłaty za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych. Opłaty te stanowią dochód gminy, który w całości musi być przeznaczony na realizację programu i nie może być przeznaczony na inne cele – gwarantuje to ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Program został opracowany w oparciu o ustawę o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz:

- Narodowy Program Zdrowia na lata 2016-2020 (Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 sierpnia 2016 w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016-2020),
- Rekomendacje Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych na rok 2020,
- sprawozdania z realizacji programów, warsztatów i zajęć dla uczniów i rodziców oraz nauczycieli w 2019 r.,
- diagnozę lokalnych zagrożeń społecznych sporządzoną dla Gminy Sicienko w roku 2019,
- wyniki ogólnopolskiej diagnozy społecznej uczniów 2018 „Lustro”, przeprowadzonej w ramach kampanii Zachowaj Trzeźwy Umysł,
- diagnozy szkolne,
- sprawozdania z pracy specjalistów zatrudnionych w Rodzinnym Punkcie Konsultacyjnym (psychiatra, psycholog, radca prawny, specjalista ds. przeciwdziałania przemocy domowej, psychoterapeuta, specjalista dyżurujący przy Telefonie Zaufania),
- informacje ze szkół obejmujące obszary problemowe dzieci i młodzieży,

- wnioski z pracy psychologów szkolnych,
- wnioski ze współpracy z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Sicienku, Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Sicienku, Zespołem Kuratorskiej Służby ds. Dorosłych Sądu Rejonowego w Nakle, Zespołem Interdyscyplinarnym, Terapeutami, Socjoterapeutami, Dyrektorami Szkół, Pedagogami szkolnymi.

Cel główny programu będzie realizowany w obszarach takich jak:

- **Profilaktyka uniwersalna** – adresowanej do ogółu mieszkańców Gminy Sicienko (dzieci i młodzieży oraz dorosłych), ma na celu promocję zdrowego stylu życia oraz opóźnianie wieku inicjacji (np. alkoholowej, seksualnej). Stanowi rodzaj „szczepionki” dla osób zdrowych, zwiększając ich odporność na oddziaływanie niekorzystnych czynników ryzyka. Terenem realizacji wczesnych działań profilaktycznych jest głównie szkoła. Są to działania nastawione na przekazywanie informacji o konsekwencjach podejmowanych zachowań ryzykownych oraz na kształtowaniu ważnych umiejętności psychospołecznych, tj. radzenia sobie ze stresem, opierania się presji grupy rówieśniczej, rozwiązywania konfliktów itp.
- **Profilaktyka selektywna** – adresowana jest do grup podwyższonego ryzyka, a więc do osób, które przeszły już inicjację i u których występują poważne problemy (osobiste, rodzinne, szkolne); jej celem jest umożliwienie wycofania się z ryzykownych zachowań. Młodszym ludziom z tej grupy już nie wystarczą działania informacyjne i edukacyjne prowadzone w klasach. Niezbędne jest podjęcie głębszej interwencji poprzedzonej specjalistyczną diagnozą pozwalającą określić stopień zagrożenia oraz charakter i głębokość problemów psychologicznych, rodzinnych oraz szkolnych. Formy pomocy ustala się na podstawie wyników diagnozy (zajęcia wyrównawcze, terapia indywidualna i rodzinna, socjoterapia). Pomoc ta może być organizowana przez pedagoga, poradnię psychologiczno - pedagogiczną, świetlicę socjoterapeutyczną.
- **Profilaktyka wskazująca** - adresowana jest do ludzi z grup wysokiego ryzyka (uzależnionych), którzy ponoszą już poważne konsekwencje swoich zachowań. Jej celem jest ograniczenie głębokości i czasu trwania zaburzeń, a także zmniejszenie szkód związanych z ryzykownym trybem życia. Podejmowane działania (odtrucie, leczenie odwykowe, psychoterapia, resocjalizacja) organizowane są już nie przez szkoły czy poradnie oświatowe, lecz przez specjalistyczne instytucje.

Ryzykowne spożywanie alkoholu - to spożywanie nadmiernych ilości alkoholu (jednorazowo i w określonym przedziale czasu) nie pociągające za sobą aktualnie negatywnych konsekwencji, przy czym można oczekiwać, że konsekwencje te pojawią się o ile obecny model nie zostanie zmieniony. Robocza definicja Światowej Organizacji Zdrowia określa ryzykowne picie w następujący sposób: *”picie ryzykowne to regularne średnie spożywanie alkoholu w ilości 20-40 gram czystego alkoholu dziennie przez kobietę i 40-60 gram dziennie przez mężczyznę, przy jednoczesnym łącznym spożyciu czystego alkoholu w tygodniu przez kobiety zawierającym się w przedziale 140-209 g, a w przypadku mężczyzn 280-349 gram”*.

Szkodliwe picie alkoholu - opisywane jest jako wzorzec picia, który już powoduje szkody zdrowotne, fizyczne bądź psychiczne; ale również psychologiczne i społeczne, przy czym nie występuje uzależnienie od alkoholu. Aby rozpoznać szkodliwe używanie alkoholu, opisany wzorzec picia powinien utrzymywać się przez co najmniej miesiąc lub występować w sposób powtarzający się w ciągu 12 miesięcy. Robocza definicja Światowej Organizacji Zdrowia określa picie szkodliwe w sposób następujący: „*picie szkodliwe to regularne średnie spożywanie alkoholu w ilości ponad 40g czystego alkoholu dziennie przez kobietę i ponad 60g dziennie przez mężczyznę, przy jednoczesnym łącznym spożyciu 210g lub więcej w tygodniu przez kobiety i 350g i więcej w tygodniu przez mężczyznę*”. Jako picie szkodliwe określane jest też spożywanie każdej ilości alkoholu przez kobiety w ciąży, matki karmiące, chorych przewlekle, osoby przyjmujące leki, osoby starsze.

Poalkoholowe spektrum zaburzeń rozwojowych (ang. Fetal Alcohol Spectrum Disorders) - ogólny termin opisujący całościowo spektrum skutków rozwojowych występujących u dzieci matek pijących alkohol w okresie ciąży. Skutki te mogą obejmować zaburzenia rozwoju fizycznego, umysłowego, zachowania, uczenia się, mogą trwać przez całe życie. W diagnostyce klinicznej obowiązuje termin FAS – płodowy zespół alkoholowy, który charakteryzuje się dysmorfiami twarzy, opóźnieniami wzrostu, oraz nieprawidłowościami ośrodkowego układu nerwowego. U dzieci, u których nie występują wszystkie cechy FAS, diagnozowany jest częściowy FAS. Rodzaj i siła zaburzenia dziecka zależy przede wszystkim od ilości alkoholu, spożywanego przez kobietę w ciąży oraz częstotliwości picia. Należy pamiętać, że nie ma bezpiecznej dawki alkoholu, jaką może spożywać kobieta w ciąży, w związku z tym, aby dziecko było zdrowe, należy całkowicie powstrzymać się do spożywania alkoholu w okresie prenatalnym oraz karmienia piersią.

Wczesne rozpoznanie i krótka interwencja - krótkie interwencje podejmowane przez lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej wobec osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie, polegające na przeprowadzeniu testów przesiewowych u tych osób, następnie skierowanie ich do placówki odwykowej lub podjęcie rozmowy, mającej na celu zmotywowanie do ograniczenia picia do poziomu obniżającego ryzyko szkód.

Uzależnienie - zespół uzależnienia od alkoholu to kompleks zjawisk fizjologicznych, behawioralnych i poznawczych, wśród których picie alkoholu dominuje nad innymi zachowaniami, które miały poprzednio dla pacjenta większą wartość. Głównym objawem zespołu uzależnienia jest pragnienie alkoholu (często silne).

Leczenie uzależnienia - to działania służące redukcji objawów i przyczyn zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania wynikających z używania alkoholu. Przykładami działań leczniczych w tym zakresie są: programy psychoterapii uzależnienia od alkoholu, farmakologiczne wspieranie psychoterapii, leczenie alkoholowych zespołów abstynencyjnych. Podstawową metodą leczenia osoby uzależnionej od alkoholu jest psychoterapia indywidualna i grupowa. Zaleca się, aby poza uczestnictwem w psychoterapii uzależnienia osoby uzależnione aktywnie korzystały z ruchów samopomocowych, aby systematycznie uczestniczyły w mityngach Anonimowych Alkoholików (AA) oraz w zajęciach organizowanych przez stowarzyszenia abstynenckie.

Rehabilitacja (postępowanie po leczeniu) - to działania podtrzymujące zmianę u osób uzależnionych po zakończeniu leczenia uzależnienia, utrwalające efekty leczenia, uczące umiejętności służących zdrowieniu oraz pomagające w podejmowaniu i realizacji zadań

wynikających z ról społecznych. Przykładami rehabilitacji są: treningi zapobiegania nawrotom w uzależnieniu, grupy wsparcia dla „absolwentów” leczenia uzależnień, treningi zachowań konstruktywnych, programy wychodzenia z bezdomności, grupy samopomocowe Anonimowych Alkoholików, kluby abstynenta, programy aktywizacji zawodowej.

Współuzależnienie - utrwalona forma funkcjonowania w długotrwałej, trudnej i niszczącej sytuacji związanej z patologicznymi zachowaniami uzależnionego partnera, ograniczająca w sposób istotny swobodę wyboru postępowania, prowadząca do pogorszenia własnego stanu i utrudniająca zmianę własnego położenia na lepsze. Współuzależnienie może wystąpić również w relacjach między członkami rodziny, przyjaciółmi czy współpracownikami. Przyczyny tego zjawiska są bardzo złożone. Osobę taką cechuje chwiejność emocjonalna. Poza tym walka z nałogiem partnera kosztuje ją tyle sił i zdrowia, że w rezultacie brakuje jej czasu na siebie, dzieci, dom, rozrywki.

Dorośle Dzieci Alkoholików (DDA) - to dorośle osoby, które wychowywały się w rodzinie alkoholowej. DDA doświadczają w dorosłym życiu trudności, których korzenie tkwią w doświadczeniach wyniesionych z rodziny alkoholowej. Dzieci w rodzinach alkoholowych przeżywają wiele trudnych emocji: wstyd, poczucie winy, gniew, smutek i strach. Typowymi sposobami radzenia sobie przez dzieci z rodzin alkoholowych z trudnymi emocjami są m. in. przesunięcie uczuć do podświadomości, pomniejszanie ich lub zaprzeczanie, nierozpoznawanie ich (nienazywanie) i mylenie z myślami.

1. STAN ZASOBÓW UMOŻLIWIAJĄCY PROWADZENIE DZIAŁALNOŚCI PROFILAKTYCZNEJ NA TERENIE GMINY SICIENKO

1.1. Placówki i instytucje funkcjonujące na terenie Gminy Sicienko

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sicienku,
- Rodzinny Punkt Konsultacyjny w Sicienku oferuje mieszkańcom:
 - *pomoc psychologiczną,*
 - *pomoc prawną dla osób doświadczających przemocy domowej,*
 - *pomoc osobom uzależnionym od alkoholu,*
 - *pomoc osobom współuzależnionym,*
 - *pomoc doświadczającym przemocy domowej,*
 - *pomoc lekarza psychiatry,*
 - *pomoc porad specjalisty ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie przy Telefonie zaufania; możliwość skorzystania w godzinach popołudniowych.*
- Służba Zdrowia:
 - „GEMED” Ewa Zamiatąła-Grzelak w Sicienku,
 - NZOZ „KAMED” Maciej Kamiński w Kruszynie,
 - Prywatna Praktyka Pielęgniarska Lilla Adamczyk – Szkoły Podstawowe w Sicienku, Kruszynie i Strzelewie,
 - Prywatna Praktyka Pielęgniarska Wiesława Rumińska – Szkoły Podstawowe w Wojnowie, Samsiecznie i Trzemiętowie,
- Gminny Ośrodek Kultury w Sicienku,

- Szkoły Podstawowe w: Sicienku, Wojnowie, Kruszynie, Samsiecznie, Strzelewie, Trzemiętowie,
- Punkt nieodpłatnej pomocy prawnej.

1.2. Zasoby kadrowe

- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Sicienku – 4 osoby,
- Pełnomocnik Wójta ds. realizacji programu,
- Psychoterapeuta uzależnień - 1 osoba,
- Terapeuta uzależnień - 1 osoba,
- Certyfikowany specjalista ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie – 1 osoba,
- Psycholog szkolny – 2 osoby,
- Psycholog zatrudniony w Rodzinnym Punkcie Konsultacyjnym w Sicienku – 1 osoba,
- Radca prawny – 1 osoba,
- Lekarz psychiatra – 1 osoba,
- Psycholog pracujący w Punkcie Interwencji Kryzysowej przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Sicienku - 1 osoba,
- Pedagogzy szkolni – 5 osób: SP Wojnowo, SP Sicienku; SP Kruszyn, SP Strzelewo, SP Samsieczno, SP Trzemiętowo,
- Absolwenci Studium Socjoterapii posiadający pełne uprawnienia do prowadzenia dziecięcych i młodzieżowych grup socjoterapeutycznych – 9 osób,
- Osoby posiadające uprawnienia do realizacji programów profilaktyczno-wychowawczych „Spójrz inaczej” i „Unplugged” - Bez wspomaganie” – 37 osób,
- Osoby przeszkolone z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie – 15 osób;
- Trenerzy Programu Zastępowania Agresji – 5 osób,
- Osoby posiadające uprawnienia do realizacji rekomendowanego programu profilaktycznego „Dziękuję –Nie”- 8 osób,
- Osoby posiadające uprawnienie do realizacji rekomendowanego programu „Przyjaciele Zippiego”- 12 osób,
- Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie -12 osób.

2. CELE PROGRAMU

Głównym celem programu jest ograniczenie negatywnych konsekwencji społecznych, w tym szczególnie szkód zdrowotnych i zaburzeń życia rodzinnego, wynikających z używania alkoholu i innych substancji psychoaktywnych oraz zjawiska picia alkoholu, używania narkotyków i podejmowania innych zachowań ryzykownych przez dzieci i młodzież. Aby ten cel osiągnąć, ważne jest tworzenie spójnego systemu działań profilaktycznych i naprawczych zmierzających do:

- a) zmniejszania rozmiarów problemów, które aktualnie występują na terenie gminy,
- b) zwiększenia zasobów instytucjonalnych, kadrowych niezbędnych do radzenia sobie z istniejącymi już problemami,

- c) zapobiegania powstawaniu nowych problemów alkoholowych poprzez realizację rekomendowanych programów profilaktyki wobec dzieci i młodzieży, poprzez wspieranie programów profilaktycznych,
- d) podnoszenia świadomości w zakresie zdrowotnych, psychologicznych i społecznych konsekwencji używania alkoholu wśród dzieci i młodzieży oraz dorosłych mieszkańców gminy Sicienko,
- e) wspierania działań mających na celu opóźnienie wieku inicjacji alkoholowej wśród młodzieży oraz promowania zdrowego stylu życia,
- f) minimalizowania skutków zjawisk towarzyszących nadużywaniu alkoholu, tj. współzależnienie, przemoc domowa,
- g) systematycznej edukacji sprzedawców napojów alkoholowych,
- h) podejmowania wszechstronnych oddziaływań profilaktycznych wśród dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych,
- i) systematycznej edukacji środowiska lokalnego na temat zjawiska przemocy domowej ukierunkowanej na niwelowanie mitów i stereotypów oraz zmianę postaw wobec zjawiska przemocy domowej,
- j) podnoszenia umiejętności osób zawodowo lub społecznie zajmujących się rozwiązywaniem lokalnych problemów alkoholowych, przeciwdziałaniem przemocy domowej,
- k) wspierania kampanii edukacyjnych skierowanych do społeczności lokalnej promujących zdrowie i trzeźwość.

Realizacja powyższych działań będzie odbywała się poprzez m.in.:

- 1) udzielanie pomocy osobom uzależnionym od alkoholu, udzielanie wsparcia osobom współzależnionym i ich rodzinom,
- 2) udzielanie pomocy prawnej oraz udzielanie pomocy psychologicznej osobom będącym w kryzysie poprzez zatrudnienie psychologa w Rodzinnym Punkcie Konsultacyjnym w Sicienku,
- 3) prowadzenie telefonu zaufania dla osób doświadczających przemocy domowej, w tym zatrudnienie osoby dyżurującej i udzielającej wsparcia psychologicznego,
- 4) udzielanie wsparcia psychologicznego uczniom poprzez zatrudnienie psychologów w szkołach podstawowych w Gminie Sicienko,
- 5) prowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnych o zasięgu lokalnym, mających na celu pogłębianie wiedzy społeczeństwa na temat zjawiska przemocy domowej,
- 6) objęcie pomocą profilaktyczną uczniów poprzez utworzenie grup socjoterapeutycznych,
- 7) realizację profesjonalnych, rekomendowanych programów profilaktycznych kierowanych do uczniów szkół podstawowych z terenu Gminy Sicienko obejmujących kształtowanie kompetencji osobowościowych młodych ludzi, kształtujących ich poczucie własnej wartości, zdolności w obszarze zachowań asertywnych, co pozwoli uniknąć wpływu rówieśników w zakresie inicjacji alkoholowej (objęcie programami coraz młodszych grup wiekowych),
- 8) finansowanie zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży oraz wybranych zajęć rozwijających zainteresowania i uczących konstruktywnego sposobu spędzania wolnego czasu, które będą zapewniać profilaktyczne oddziaływanie na uczestników oraz stwarzać poczucie

bezpieczeństwa i akceptacji oraz wykorzystywać indywidualne umiejętności i zdolności uczestników,

- 9) podnoszenie wiedzy rodziców na temat zagrożeń zdrowotnych związanych ze spożywaniem przez dzieci i młodzież napojów alkoholowych,
- 10) prowadzenie warsztatów edukacyjnych dla rodziców,
- 11) wprowadzanie rekomendowanych programów profilaktycznych – szkolenie nauczycieli w przypadku wystąpienia zapotrzebowania ze strony nauczycieli,
- 12) prowadzenie kampanii informacyjno – edukacyjnych o zasięgu lokalnym, mających na celu pogłębianie wiedzy społeczeństwa na temat zagrożeń zdrowotnych wynikających z używania alkoholu oraz na temat działań podejmowanych przez władze lokalne w zakresie przeciwdziałania i zapobiegania uzależnieniom,
- 13) podnoszenie wiedzy sprzedawców napojów alkoholowych w zakresie przestrzegania ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- 14) kontrolę placówek handlowych w zakresie przestrzegania ustawy,
- 15) podnoszenie kwalifikacji osób realizujących zadania w zakresie profilaktyki uzależnień m.in. poprzez organizowanie i udział w seminariach, warsztatach i innych formach szkoleń dla nauczycieli, pedagogów szkolnych, pracowników socjalnych, członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, pełnomocnika Wójta ds. realizacji programu, służby zdrowia,
- 16) inne działania wynikające z zapotrzebowania społecznego.

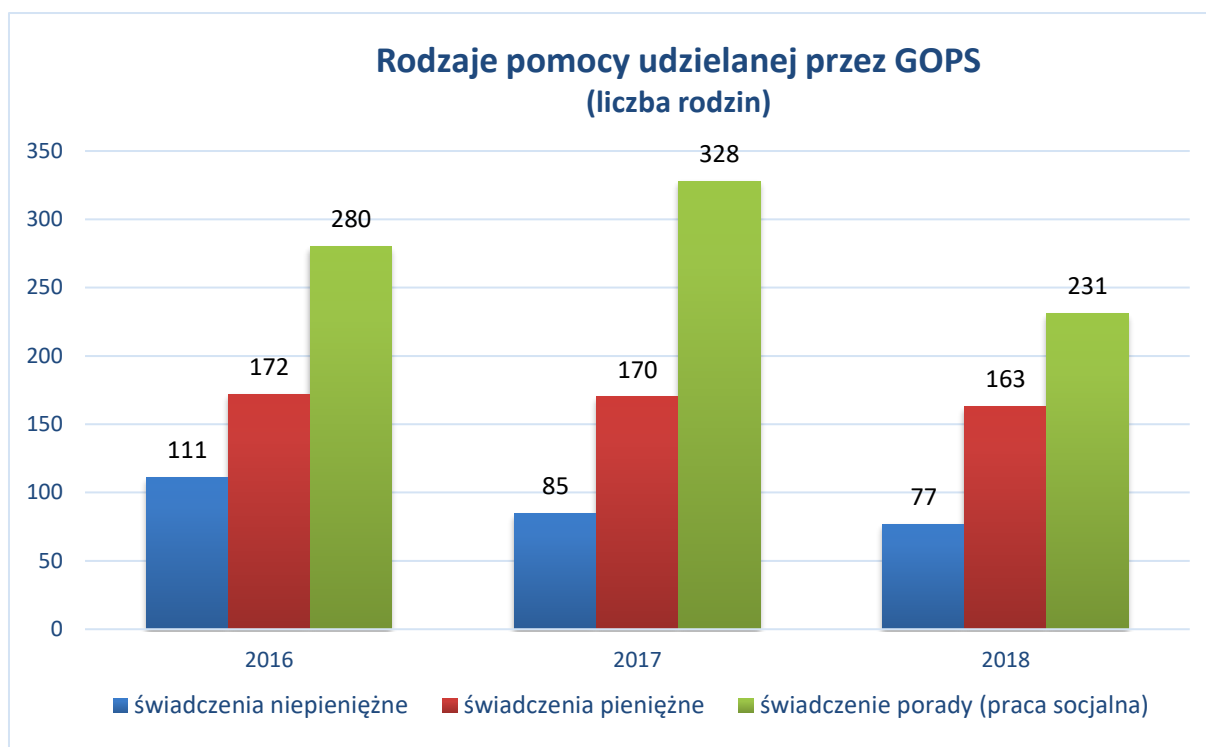
3. DIAGNOZA STANU PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

W 2019 r. została przeprowadzona Diagnoza Lokalnych Problemów Społecznych w Gminie Sicienku. Opracowany raport miał na celu przedstawienie wyników badań ankietowych przeprowadzonych w 2019 roku, obejmujących podstawowe problemy społeczne związane z nadużywaniem alkoholu, nikotyny, dopalaczy i narkotyków, uzależnieniem od hazardu, przemocą w rodzinie oraz w środowisku szkolnym, cyberprzecią, a także postawami społecznymi wobec tychże zjawisk. Dane dotyczące lokalnych zagrożeń społecznych uzyskane zostały w drodze anonimowych badań ankietowych przeprowadzonych na terenie gminy Sicienku wśród trzech grup reprezentujących trzy lokalne środowiska: dorośli mieszkańcy, dzieci i młodzież szkolna, sprzedawcy i właściciele punktów sprzedaży alkoholu. Dane pochodzące z badań ankietowych uzupełniono o dane na temat funkcjonowania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sicienku, Policji, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Punktu Konsultacyjno-Terapeutycznego.

Działalność Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

Pomoc Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sicienku

	2016 r.	2017 r.	2018 r.
Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych	283	255	240
Rodziny korzystające ze świadczeń z powodu problemów uzależnień	56	56	51



Powody przyznawania pomocy społecznej (liczba osób)

	2016 r.	2017 r.	2018 r.
Niepełnosprawność	106	104	110
Bezrobocie	78	71	65
Osoby dotknięte klęską żywiołową	0	110	1
Ubóstwo	147	124	118
Bezradność opiekuńczo-wychowawcza	41	31	28
Osoby dotknięte długotrwałą chorobą	63	59	53
Alkoholizm	56	56	51
Potrzeba ochrony macierzyństwa	66	50	43

Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych GKRPA

	2016	2017	2018
Ogólne posiedzenia Komisji	25	24	16
Przeprowadzono rozmowy	12	15	10
Kontrole punktów sprzedaży napojów alkoholowych	17	0	0
Postanowienia opiniujące lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych (ogółem) w tym:	12	10	11
○ dotyczących jednorazowych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	0	0	0
○ dotyczących zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych do spożycia w miejscu lub poza miejscem sprzedaży	12	10	11
○ postanowienia negatywne	0	0	0

Punkt konsultacyjno-terapeutyczny

W Punkcie Konsultacyjno- Terapeutycznym w gminie Sicienko pracuje dwóch psychologów, psychoterapeuta, lekarz psychiatra i radca prawny.

Rynek alkoholowy

Ilość punktów sprzedaży napojów alkoholowych

	2016 - 2018
do spożycia poza miejscem sprzedaży (wg zawartości alkoholu) :	
do 4,5%	59
od 4,5% do 18%	46
powyżej 18%	45
do spożycia w miejscu sprzedaży (wg zawartości alkoholu):	
do 4,5%	49
od 4,5% do 18%	41
powyżej 18%	35

W Gminie Sicienko obowiązują obecnie dwie uchwały Rady Gminy Sicienko:

- 1) Nr XXXVI/344/18 Rady Gminy Sicienko z dnia 27 czerwca 2018 r. w sprawie maksymalnej liczby zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych na terenie Gminy Sicienko,
- 2) Nr XXXVI/345/18 Rady Gminy Sicienko z dnia 27 czerwca 2018 r. w sprawie ustalenia zasad usytuowania na terenie gminy Sicienko miejsc sprzedaży i podawania napojów alkoholowych.

Ustalone zostały limity:

- 1) w odniesieniu do sklepów:
 - a) maksymalna liczba zezwoleń na sprzedaż napojów zawierających do 4,5 % zawartości alkoholu oraz na piwo, przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży – 40 (wykorzystano 25);
 - b) maksymalna liczba zezwoleń na sprzedaż napojów zawierających powyżej 4,5 % do 18 % alkoholu (z wyjątkiem piwa), przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży – 35 (wykorzystano 23);
 - c) maksymalna liczba zezwoleń na sprzedaż napojów zawierających powyżej 18 % zawartości alkoholu, przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży – 35 (wykorzystano 20);
- 2) w odniesieniu do barów i punktów gastronomicznych:

- a) maksymalna liczba zezwoleń na sprzedaż napojów zawierających do 4,5 % zawartości alkoholu oraz na piwo, przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży – 15 (wykorzystano 10);
- b) maksymalna liczba zezwoleń na sprzedaż napojów zawierających powyżej 4,5 % do 18 % alkoholu (z wyjątkiem piwa), przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży – 10 (wykorzystano 5);
- c) maksymalna liczba zezwoleń na sprzedaż napojów zawierających powyżej 18 % zawartości alkoholu (z wyjątkiem piwa), przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży – 10 (wykorzystano 4).

Skala problemów społecznych

Nadużywanie alkoholu i innych substancji psychoaktywnych

Poniższa tabela przedstawia dane pozyskane z Policji dotyczące problemów społecznych związanych z nadużywaniem alkoholu.

Przestępstwa/wykroczenia popełnione pod wpływem alkoholu

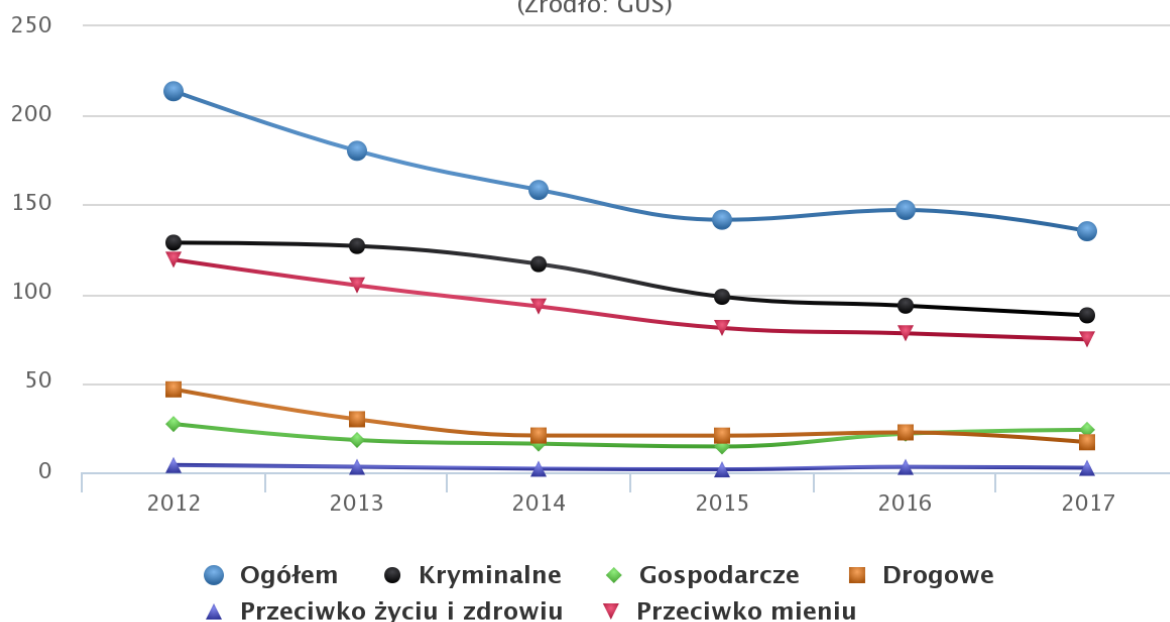
	2016 r.	2017 r.	2018 r.
Prowadzenie pojazdów na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości	15	5	7
Prowadzenie pojazdów po drodze publicznej po użyciu alkoholu	2	0	1
Zakłócanie porządku publicznego	10	52	45
Osoby zatrzymane do wytrzeźwienia ogółem	110	92	103
Osoby nieletnie zatrzymane do wytrzeźwienia	0	0	0

Przestępczość

W 2017 roku w gminie Sicienko stwierdzono szacunkowo **135** przestępstw. Oznacza to, że na każdych **1000** mieszkańców odnotowano **13,53** przestępstw. Jest to wartość **znacznie mniejsza** od wartości dla województwa kujawsko-pomorskiego oraz **znacznie mniejsza** od średniej dla całej Polski.

Przestępstwa stwierdzone (oszacowanie) w gminie Sienko w latach 2012 – 2017

(Źródło: GUS)



www.polskawliczbach.pl

Przestępstwa na terenie gminy Sienko

	2016 r.	2017 r.	2018 r.
Kradzież z włamaniem	26	26	17
Fizyczne i psychiczne znęcanie się nad rodziną	3	3	4
Pobicie	8	11	8
Uszkodzenie mienia	8	16	14
Kradzież mienia	46	47	35

Przemoc w rodzinie

Artykuł KK Kwalifikacja prawna wszczętych / stwierdzonych / zakończonych

2016 r.			
	Wszczęte	Stwierdzone	Zakończone
Znęcanie się na rodziną	6	-	-
Groźba karalna	4	-	-
Rozpijanie małoletniego	0	-	-
Uchylenie się od płacenia alimentów	-	6	-
Inne	134	-	-
2017 r.			
	Wszczęte	Stwierdzone	Zakończone
Znęcanie się nad rodziną	6	-	-

Groźba karalna	2	-	-
Rozpijanie małoletniego	0	-	-
Uchylenie się od płacenia alimentów	2	-	-
Inne	130	-	-
2018 r.			
	Wszczęte	Stwierdzone	Zakończone
Znęcanie się na rodziną	7	-	-
Groźba karalna	3	-	-
Rozpijanie małoletniego	0	-	-
Uchylenie się od płacenia alimentów	27	-	-
Inne	104	-	-

W związku z procedurą „Niebieskich Kart”- sporządzone wnioski

	2016 r.	2017 r.	2018 r.
Wnioski, które skierowano do Ośrodka Pomocy Społecznej	52	64	44
○ w tym nowo założone	7	8	9

Lokalne zagrożenia społeczne w grupie dorosłych mieszkańców

Badania miały charakter ulicznej ankiety w formie papier-óówek i obejmowały mieszkańców gminy Sicienko, którzy ukończyli osiemnasty rok życia. Respondenci byli informowani o anonimowym charakterze ankiety oraz możliwości rezygnacji z badania w dowolnym momencie. W badaniu wzięło udział łącznie 150 osób. Badaniem objęto 70 kobiet oraz 80 mężczyzn. Średnia wieku respondentów wyniosła 39 lat. Celem badania była identyfikacja zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym, w szczególności obejmujących:

- postawy społeczne dotyczące problemów istotnych w środowisku lokalnym,
- zagadnienia związane z substancjami psychoaktywnymi, takimi jak narkotyki i dopalacze,
- zagadnienia związane ze spożywaniem alkoholu, postawami wobec alkoholu oraz problematyką uzależnienia,
- zagadnienia związane z uzależnieniem od papierosów oraz e-papierosów,
- zagadnienia związane z uzależnieniem od hazardu,
- zagadnienia związane z przemocą w rodzinie, w tym przekonania dotyczące modelu wychowania dzieci i młodzieży w kontekście stosowania kar fizycznych,
- zagadnienia związane z cyberprzemocą oraz uzależnieniami od czynności związanych z nowymi technologiami.

W pierwszej części badania poproszono o ocenę ważności różnych problemów społecznych w środowisku lokalnym. Przyjętą w tych badaniach miarą ważności różnych problemów społecznych jest odsetek respondentów, którzy wskazują dany problem jako bardzo istotny. Jako najistotniejsze problemy społeczne mieszkańcy wskazują **zanieczyszczenie wody** - łącznie 53%¹ oraz **zanieczyszczenie krajobrazu (zaśmiecenie)** - łącznie 47%.

¹ Sumy odpowiedzi: *raczej istotny i bardzo istotny*.

Z kolei za najmniej istotny problem społeczny w opinii mieszkańców można uznać **kryzys norm moralnych** - łącznie 13%.

Spożywanie alkoholu oraz związane z nim inne problemy społeczne

Według badań CBOS z 2007 roku, ponad połowa Polaków (53%) twierdzi, że pije alkohol, ale tylko od czasu do czasu i mając ku temu dobrą okazję. Można to nazwać umiarkowanym stylem picia. Niewielkie grupy badanych deklarują częste (4%) i dosyć częste (7%) wykorzystywanie różnych okazji do napicia się alkoholem. Co szósty respondent (16%) przyznaje, że unika okazji do tego, żeby pić alkohol, a prawie co piąty (19%) deklaruje abstynencję².

Badania CBOSu, z 2010 roku, wskazują natomiast, że od alkoholu nie stroni ponad trzy czwarte dorosłych Polaków (76%), przy czym dwie trzecie (65%) twierdzi, że pije czasami, a co dziewiąty (11%) – często. Ponad jedna piąta badanych (22%) deklaruje abstynencję. W ciągu ostatnich trzynastu lat zwiększyła się (o 6%) grupa abstynentów, zmalał zaś (o 4%) odsetek tych, którzy rzadko piją alkohol³.

Według danych EUROSTATU spożycie alkoholu wśród dorosłych Polaków znacznie wzrosło od 2000 r. W 2000 r. wynosiło 8,4 litra na dorosłą osobę, natomiast w 2015 wzrosło do 10,5 litra na dorosłą osobę. Jest to wskaźnik wyższy od średniej UE. Co najmniej jedna na sześć dorosłych osób (17%) zgłosiła regularne spożycie alkoholu w nadmiernych ilościach w 2014 r., odsetek ten jest jednak niższy niż średnia UE (20%). Spożycie alkoholu w nadmiernych ilościach jest w Polsce o wiele bardziej powszechne wśród mężczyzn (29%) niż wśród kobiet (8%).⁴

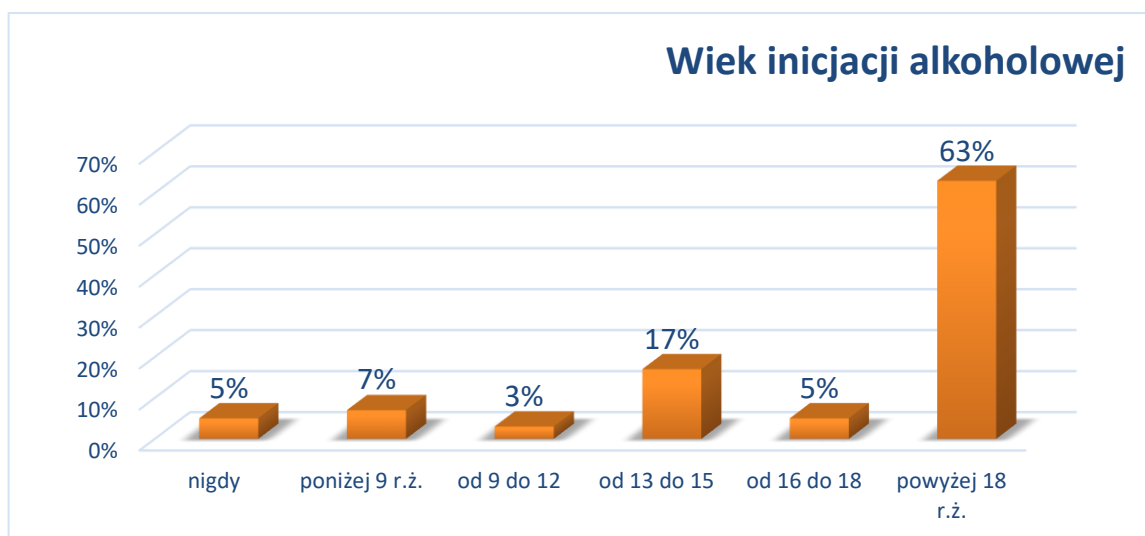
W przeprowadzonej ankiecie zbadano postawy i przekonania dorosłych mieszkańców na temat alkoholu.

Pierwszą z poruszanych kwestii był wiek inicjacji alkoholowej. 63% osób swój wiek inicjacji alkoholowej wskazało na wiek powyżej 18 roku życia, a 17% na wiek pomiędzy 13 a 15 lat. 7% mieszkańców przyznało, że pili alkohol po raz pierwszy w wieku poniżej 9 roku życia, 5% - w wieku między 16 a 18 lat, a 3% - w wieku między 9 a 12 lat. 5% respondentów nigdy nie piło alkoholu.

² Centrum Badania Opinii Społecznej, Komunikat z badań: Postawy wobec wybranych substancji psychoaktywnych, Warszawa, marzec 2007. Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2007/K_039_07.PDF (dostęp: 16.06.2019)

³ Centrum Badania Opinii Społecznej, Komunikat z badań: Postawy wobec alkoholu, Warszawa, sierpień 2010. Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2010/K_116_10.PDF (dostęp: 19.06.2019).

⁴ OECD/European Observatory on Health Systems and Policies (2017), Polska: Profil systemu ochrony zdrowia 2017, State of Health in the EU, OECD Publishing, Paris/European Observatory on Health Systems and Policies, Brussels



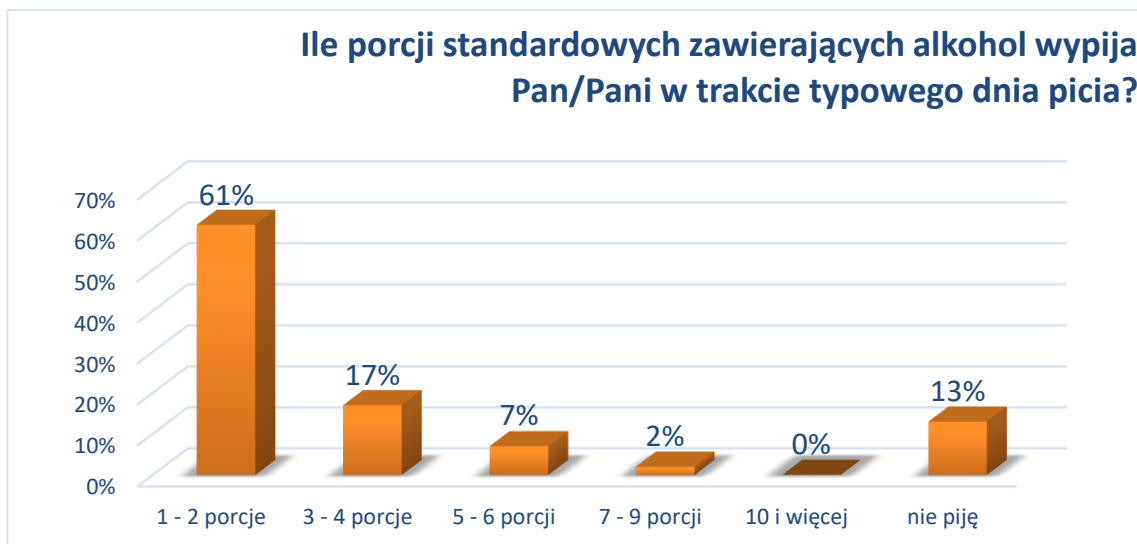
Kolejną kwestią była **częstotliwość spożywania alkoholu**. **41%** respondentów to osoby pijące alkohol **kilka razy w miesiącu**. **17%** przyznaje, że pije **kilka razy w tygodniu**, **12%** - **kilka razy w roku**, a **10%** - **raz w tygodniu**. **5%** mieszkańców przyznało się do **codziennego** spożywania alkoholu. **15%** respondentów zadeklarowało **abstynencję**.



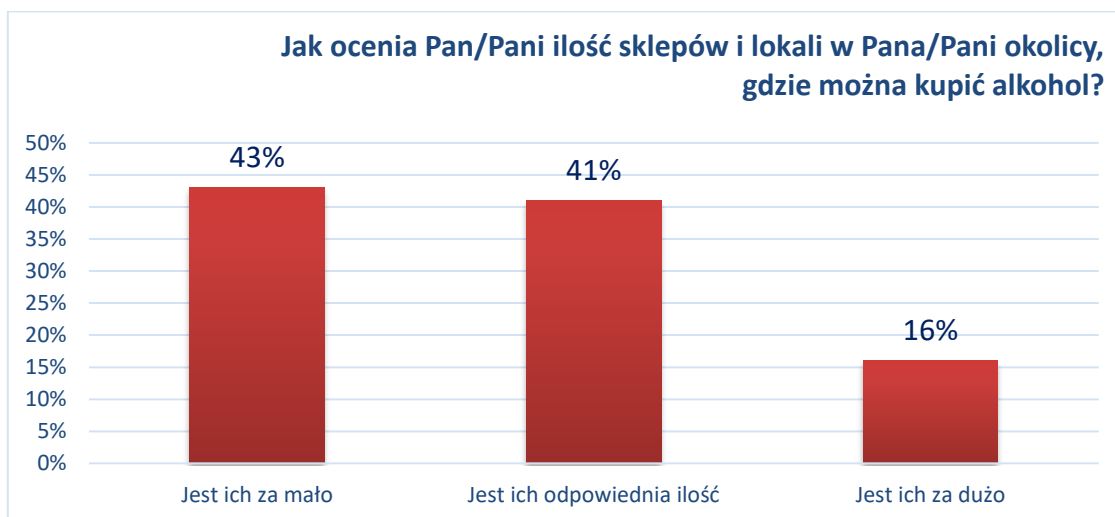
Oprócz częstotliwości spożywania alkoholu ważne są także jego **ilości**. Porcja standardowa alkoholu (tzn. 10g czystego, 100% alkoholu) zawarta jest w ok. 250 ml piwa o mocy 5% (pół butelki), w ok. 100 ml wina o mocy 12% (jeden kieliszek wina) oraz w ok. 30 ml wódki o mocy 40% (mały kieliszek wódki).

Badani deklarowali najczęściej, że spożywają jednorazowo 1 - 2 porcji alkoholu - 61%. **17%** mieszkańców przyznało, że spożywa jednorazowo 3-4 porcje, **7%** - 5-6 porcji, a **2%** - od 7 do 9 porcji alkoholu. **13%** badanych to **osoby niepijące**.

Wobec powyższych danych należy uznać, że mieszkańcy gminy Sicienko spożywają alkohol często, ale w umiarkowanych ilościach.



41% mieszkańców uważa, że w okolicy znajduje się odpowiednia liczba punktów, w których można kupić alkohol. Jednocześnie **43%** badanych twierdzi, że lokali jest za mało, a **16%** - za dużo.



Zachowania związane z piciem alkoholu są w dużej mierze zależne od postaw, czyli chociażby wiedzy na temat szkodliwego działania alkoholu, emocji i motywacji, które towarzyszą jego spożywaniu.

Pierwsze z pytań dotyczyło mitu, jakoby alkohol zawarty w „słabszych” napojach (piwie, winie) był mniej szkodliwy niż ten zawarty w wysokoprocentowych napojach (np. w wódce). Wyniki świadczą o tym, że to błędne przekonanie jest obecne w świadomości dorosłej społeczności gminy Sicienko, ponieważ tylko 54% mieszkańców udzieliło poprawnej odpowiedzi⁵. Jednocześnie 46% respondentów uważa, że alkohol zawarty w np. piwie jest mniej szkodliwy od alkoholu zawartego w wódce.

Kolejne pytanie badające postawy względem alkoholu dotyczyło dostępności i kontroli sprzedaży alkoholu. Łącznie 69% badanych mieszkańców zgadza się ze stwierdzeniem, że „dostęp do alkoholu powinien być ograniczony lub kontrolowany”. Jednocześnie 43% respondentów ocenia osoby pijące alkohol jako zagrażające lub raczej zagrażające

⁵ Oznacza to wskazanie odpowiedzi *raczej nie zgadzam się* i *zdecydowanie nie zgadzam się*.

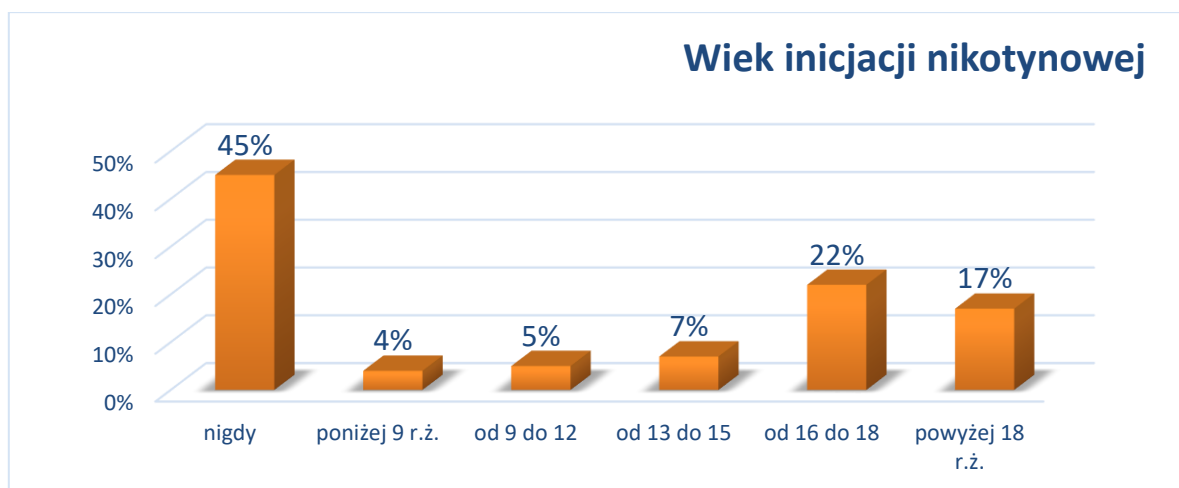
bezpieczeństwu w środowisku lokalnym. Również 28% badanych uważa, że osoby nieletnie mają łatwość w zakupie alkoholu w lokalnych sklepach.

Łącznie 74% respondentów uważa, że kobiety w ciąży nie mogą pić bezpiecznie niewielkich ilości alkoholu. Również 70% badanych twierdzi, że alkohol nie pomaga w trudnych sytuacjach życiowych. Także 70% badanych mieszkańców nie zgadza się z tym, aby prowadzić samochód po spożyciu nawet niewielkich ilości alkoholu.

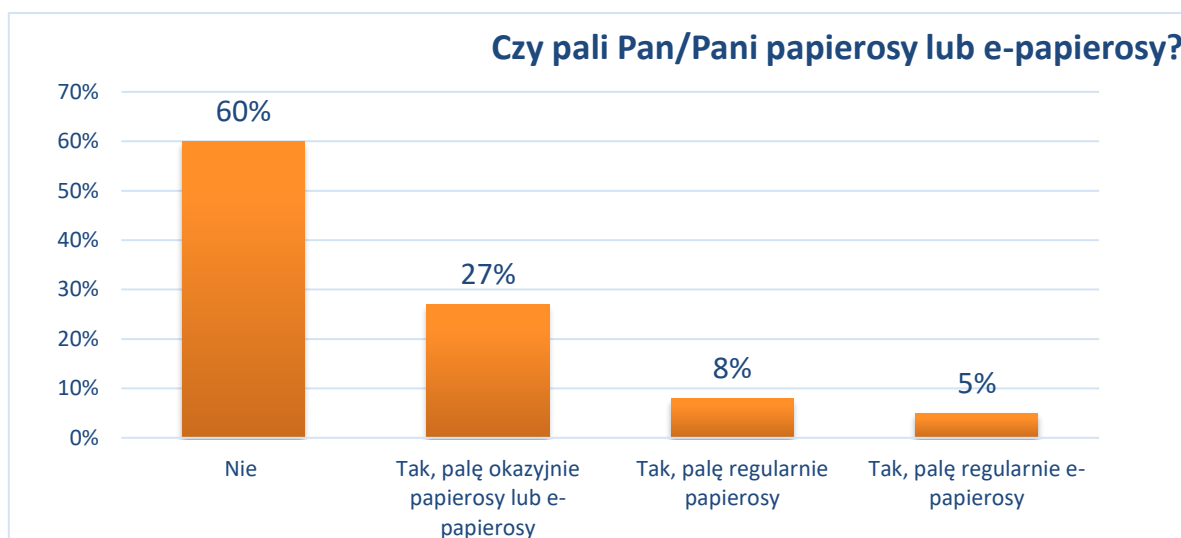
Powyższe dane wskazują, że większość badanych mieszkańców przejawia właściwe postawy wobec spożywania alkoholu (szczególnie przez dzieci i młodzież, kobiety w ciąży oraz kierowców), a także wykazują przeciętny poziom świadomości na temat szkodliwości picia napojów alkoholowych.

Substancje psychoaktywne: nikotyna

Pierwszą z poruszanych kwestii był wiek inicjacji nikotynowej. Okazuje się, że 45% respondentów nigdy nie paliło. 22% badanych mieszkańców przyznało, że zapalili pierwszego papierosa w wieku między 16 a 18 lat, a 17% - po uzyskaniu pełnoletniości. 7% respondentów wskazało, że swoją inicjację nikotynową miało w wieku między 13 a 15 lat, 5% - w wieku między 9 a 12 lat, a 4% w wieku poniżej 9 lat.

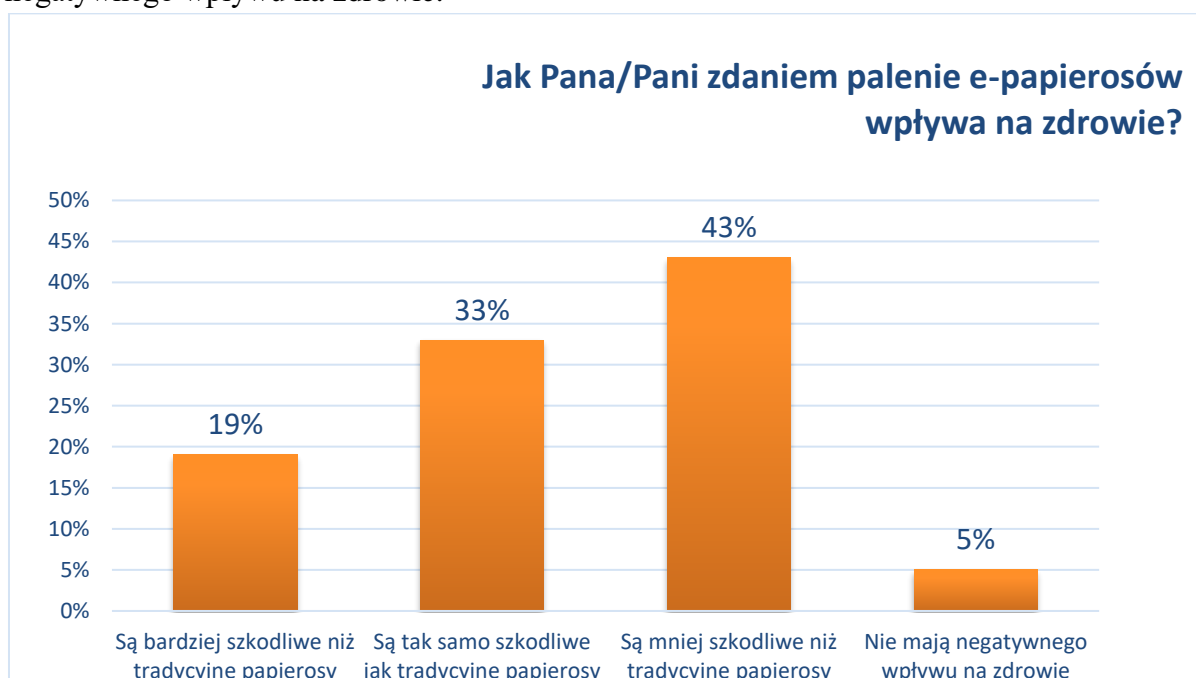


W ciągu ostatnich lat można zaobserwować tendencję do zmniejszania się ilości osób palących papierosy. Większość badanych (60%) odpowiedziała, że nie znajduje się obecnie w nikotynowym nałogu. Jednakże 8% respondentów regularnie pali papierosy, a 5% e-papierosy. Do okazjnego palenia przyznało się 27% badanych.



Ze względu na rosnącą popularność e-papierosów zapytaliśmy mieszkańców, co sądzą o ich szkodliwości. Producenci tych wyrobów sugerują, że stanowią one zdrowsze odpowiedniki klasycznych papierosów. Istotnie nie zawierają one substancji smolistych, jednak nadal dostarczają one nikotyny – substancji o działaniu psychoaktywnym, skutkującej wieloma negatywnymi konsekwencjami zdrowotnymi.

33% badanych mieszkańców gminy jest zdania, że e-papierosy są tak samo szkodliwe, jak tradycyjne papierosy, a **19%** badanych uważa, że e-papierosy mają gorszy wpływ na zdrowie niż tradycyjne papierosy. Natomiast **aż 43%** respondentów uważa, że e-papierosy są mniej szkodliwe niż klasyczne papierosy, a **5%** badanych twierdzi, że e-papierosy nie mają w ogóle negatywnego wpływu na zdrowie.



Substancje psychoaktywne: narkotyki i dopalacze

Badanie rozpoczęliśmy od pytania niezagrażającego, tj. niebudzącego oporu oraz motywującego do wyrażenia swojego rzeczywistego stanowiska. Dotyczy ono osób

zażywających narkotyki i dopalacze w najbliższym środowisku. Poniższy wykres prezentuje otrzymane wyniki.

84% badanych twierdzi, że nie ma w swoim otoczeniu osób przyjmujących substancje odurzające. Jednakże, łącznie 16% respondentów zna co najmniej jedną osobę zażywającą substancje psychoaktywne, takie jak narkotyki lub dopalacze.

84% respondentów nie słyszało o osobach w ich otoczeniu, które przyjmowałyby substancje odurzające. 13% badanych zna osoby, które przyjmują marihuanę lub haszysz, 6% - leki używane w celu odurzenia się, 5% - LSD, 3% - amfetaminę, a 2% - dopalacze.

90% respondentów nie wie, gdzie może nabyć substancje psychoaktywne takie, jak narkotyki czy dopalacze. 10% badanych twierdzi, że posiada taką wiedzę.

W polskim społeczeństwie oprócz narkotyków i dopalaczy poważnym problemem są również leki dostępne w aptekach. Niektóre z nich np. pseudoefedryna wywierają wpływ na układ nerwowy i mogą być stosowane niezgodnie z przeznaczeniem w celu wywołania efektów odurzających. Wiele osób może być także uzależnionych od powszechnie dostępnych leków przeciwbólowych. Co więcej: *Sprzedaż leków w Polsce od kilkunastu lat rośnie. Jak podaje Urząd Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych, nasz kraj jest szóstym co do wielkości rynkiem zbytu leków w Europie. Pod względem liczby opakowań przypadających na jednego mieszkańca zajmujemy drugie miejsce – za Francją⁶.*

12% respondentów przyznaje, że ma w swoim otoczeniu osoby uzależnione od leków, a 16% badanych mieszkańców podejrzewa, że pewne osoby, które znają są uzależnione od leków, ale nie mają co do tego pewności. 72% badanych nie ma w swoim otoczeniu nikogo, kto byłby uzależniony od leków.

Przemoc w rodzinie

Przekonania dotyczące wychowania dzieci

Respondenci otrzymali propozycje czterech stwierdzeń dotyczących wychowania dzieci, z którymi mogli się zgodzić bądź też nie.

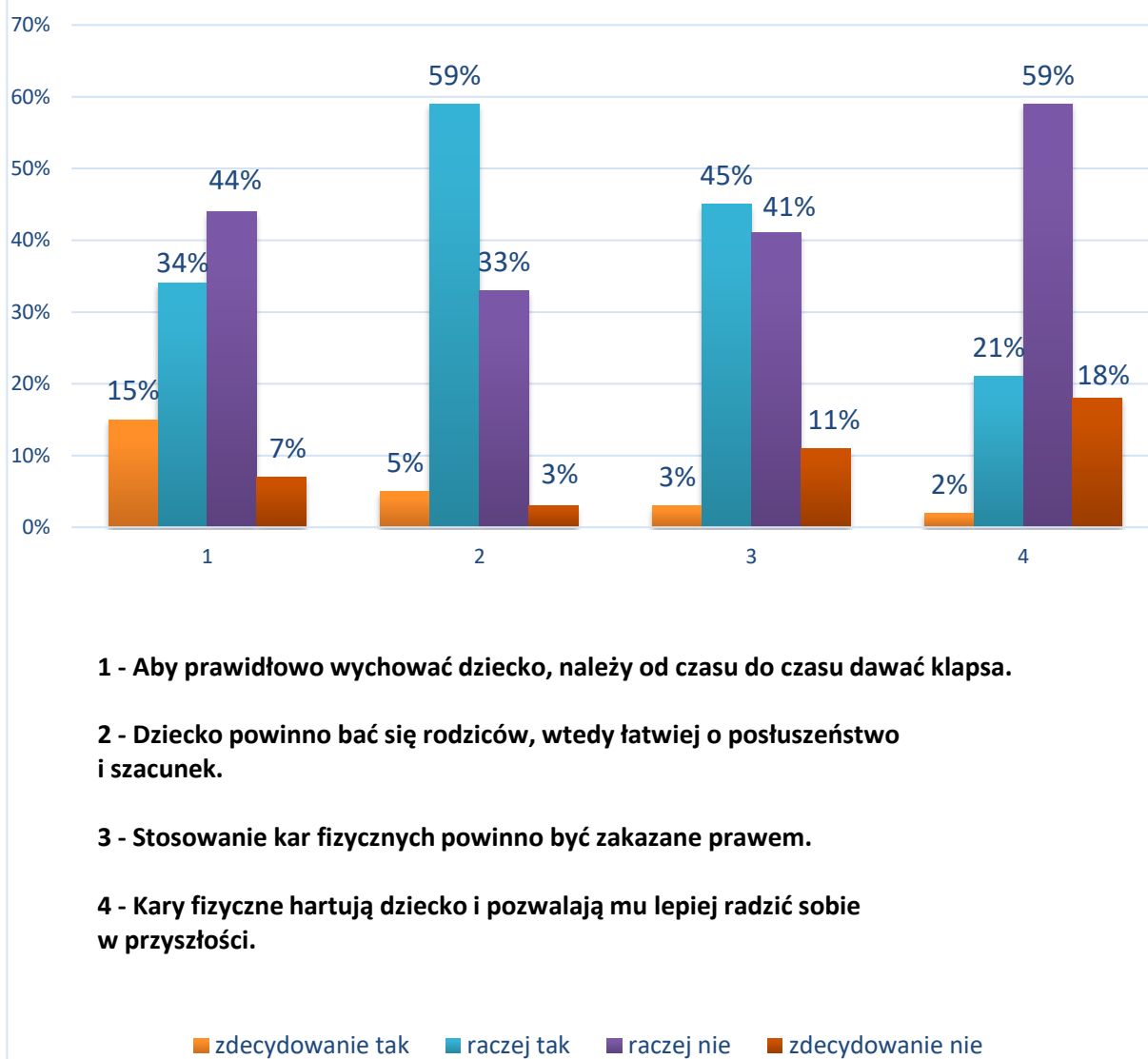
Stwierdzenie „Aby prawidłowo wychować dziecko, należy od czasu do czasu dawać klapsa” spotkało się z akceptacją prawie połowy respondentów – 49% mieszkańców zgadza się z takim stwierdzeniem, a 52% badanych nie zgadza się, aby kary fizyczne były zakazane prawem.

Kolejne twierdzenie: „Dziecko powinno bać się rodziców, wtedy łatwiej o posłuszeństwo i szacunek” spotkało się z akceptacją 64% respondentów. Dodatkowo, łącznie 23% badanych zdecydowanie lub raczej zgadza się ze stwierdzeniem, że stosowanie kar fizycznych hartuje dziecko i pozwala sobie lepiej radzić w przyszłości.

Powyższe wartości pozwalają sądzić, że część mieszkańców gminy Sicienko przejawia postawy wychowawcze, które są charakterystyczne dla tradycyjnego wychowania, w którym obecna jest akceptacja wobec stosowania przemocy i kar fizycznych w stosunku do dzieci.

⁶ Centrum Badań Opinii Społecznej, Komunikat z badań: *Stosowanie leków dostępnych bez recepty*, Warszawa, październik 2007. Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2010/K_143_10.PDF (dostęp: 16.06.2017).

Przekonania dotyczące wychowania



1 - Aby prawidłowo wychować dziecko, należy od czasu do czasu dawać klapsa.

2 - Dziecko powinno bać się rodziców, wtedy łatwiej o posłuszeństwo i szacunek.

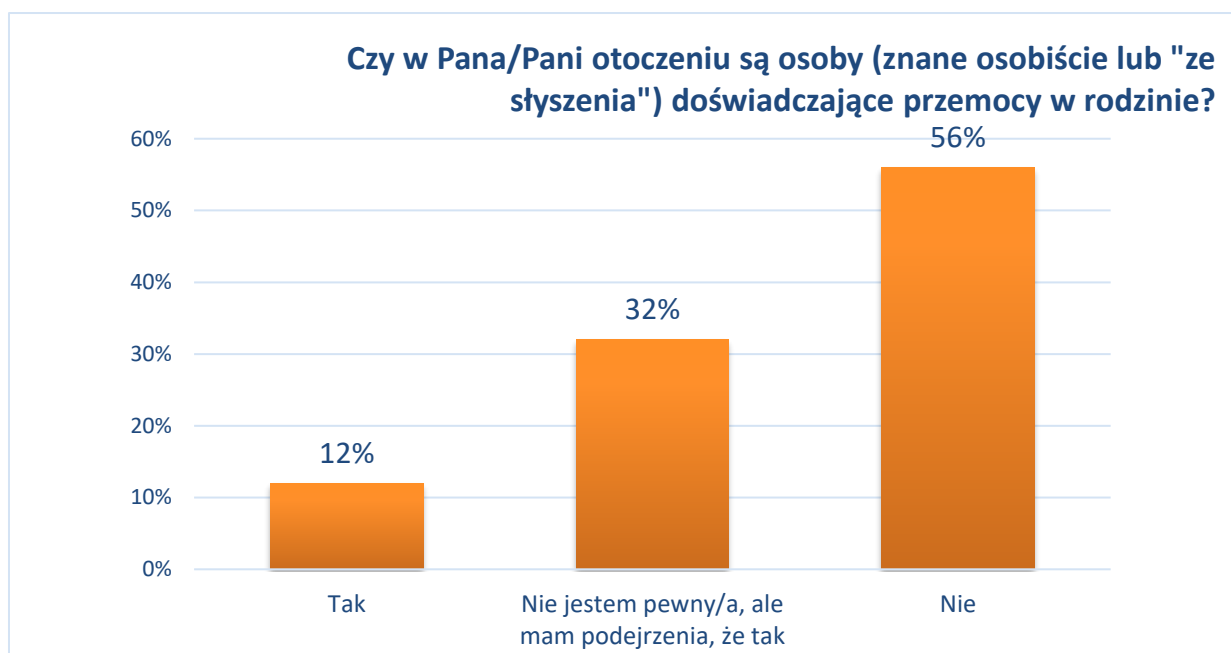
3 - Stosowanie kar fizycznych powinno być zakazane prawem.

4 - Kary fizyczne hartują dziecko i pozwalają mu lepiej radzić sobie w przyszłości.

Zjawisko przemocy w rodzinie

Przemoc, zarówno ta fizyczna, jak i psychiczna, jest zjawiskiem dość powszechnym w polskiej społeczności. Jest to zjawisko niezwykle trudne do zbadania, ponieważ osoby doświadczające przemocy w różny sposób zniekształcają swoje doświadczenia, np. racjonalizując zachowanie sprawcy lub go usprawiedliwiając. Z tego względu zbadaliśmy rozpowszechnienie przemocy fizycznej oraz psychicznej w środowisku lokalnym bez kierowania bezpośredniego pytania o bycie ofiarą lub sprawcą przemocy w rodzinie.

12% respondentów ma w swoim otoczeniu osoby, które doświadczają przemocy w rodzinie, a kolejne 32% ma podejrzenia, że u osób które znają występuje przemoc w rodzinie.



Wśród badanych mieszkańców tylko 43% wie do jakich instytucji może zgłosić się osoba doświadczająca przemocy w rodzinie. Respondenci najczęściej wskazywali ośrodek pomocy społecznej, policję oraz szpital. 57% respondentów nie wie, gdzie szukać pomocy w sytuacji doświadczania przemocy. W dalszej części ankiety badane były przekonania dotyczące przemocy oraz funkcjonujące w społeczności lokalnej mity.

Łącznie tylko 8% badanych zdecydowanie lub raczej zgadza się ze stwierdzeniem, że przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol. Warto pamiętać, że spożywanie alkoholu nasila tendencję do stosowania przemocy, ale nie jest jej bezpośrednią przyczyną. Oznacza to, że wyleczenie uzależnienia od alkoholu nie pozwala na zakończenie problemu przemocy w rodzinie. Wśród mieszkańców gminy Sicienko jest rozpowszechnione przekonanie, że przemoc zdarza się tylko w tzw. „złych domach”. Łącznie 45% mieszkańców uważa, że zjawisko przemocy występuje tylko w rodzinach z marginesu społecznego. Łącznie 60% respondentów zgadza się ze stwierdzeniem, że ofiarą przemocy w rodzinie może stać się zarówno kobieta, jak i mężczyzna.

Poniższe wartości wskazują na relatywnie niską świadomość badanych mieszkańców na temat specyfiki przemocy. Poniższe wartości dotyczą łącznych odpowiedzi: *zgadzam się i zdecydowanie się zgadzam*:

- „Przemoc w rodzinie to prywatna sprawa, nikt nie powinien się wtrącać” – 36%;
- „Przemoc jest tylko wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiary” – 24%;
- „Policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych” – 32%.

Powyższe dane wskazują na niski poziom świadomości mieszkańców dotyczący specyfiki zjawiska przemocy w rodzinie. Mieszkańcy myślą schematycznie o przemocy i nie zdają sobie sprawy z najczęstszych przyczyn jej występowania, a także konieczności reagowania na przypadki podejrzenia stosowania przemocy w rodzinie.

Hazard

W ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie, co trzeci Polak w wieku 15+ grał w jakiejś gry na pieniądze (34,2%). Polacy najczęściej grają w gry liczbowe Totalizatora Sportowego (26,8%), a w dalszej kolejności w zdrażki (13,3%), loterie/konkursy SMS-owe (7,4%) oraz na automatach do gier z tzw. niskimi wygranymi (4,5%). Wśród Polaków w wieku 15 lat i więcej 7,1% osób gra w jakąś grę na pieniądze co najmniej dwa razy w tygodniu. (...) symptomy zagrożenia uzależnieniem od hazardu występują u 5,3% ogółu Polaków w wieku 15+, a 0,7% osób w tej grupie wiekowej zdradza pewne symptomy problemu z hazardem. Wśród grających w gry na pieniądze realny problem z hazardem może mieć 2,2% graczy⁷.

O hazardzie mówi się, że jest to ukryty nałóg, ponieważ nie widać od razu wyraźnych symptomów uzależnienia. Niestety, uzależnienie od hazardu często współwystępuje z innymi problemami, jak nadużywanie alkoholu czy narkotyków. Pierwsze kroki w świecie hazardu, to zwykle korzystanie z gier internetowych, automatów czy zakładów bukmacherskich. Zapytaliśmy mieszkańców o ich doświadczenia z tego typu formami rozrywki. Wyniki wskazują, że mieszkańcy gminy Sicienko w większości nie korzystają z gier losowych. W ocenie większości przebadanych mieszkańców zjawisko uzależnienia od hazardu jest bardzo i dość rzadkie – łącznie 93%. Tylko 7% badanych ocenia uzależnienie od hazardu jako bardzo i dość powszechny problem w ich środowisku lokalnym.

69% respondentów nie wie, gdzie mogą zgłosić się osoby uzależnione od hazardu. 31% badanych twierdzi, że posiada taką wiedzę.

Cyberprzemoc i uzależnienie od internetu

Kolejnym zagadnieniem badanym w ramach ankiety jest cyberprzemoc. Zjawisko cyberprzemocy najkrócej definiuje się jako przemoc z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych. (...) Podstawowe formy zjawiska to nękanie, straszenie, szantażowanie z użyciem Sieci, publikowanie lub rozsyłanie ośmieszających, kompromitujących informacji, zdjęć, filmów z użyciem Sieci oraz podszywanie się w Sieci pod kogoś wbrew jego woli. Do działań określanych mianem cyberprzemocy wykorzystywane są głównie: poczta elektroniczna, czaty, komunikatory, strony internetowe, blogi, serwisy społecznościowe, grupy dyskusyjne, serwisy SMS i MMS⁸.

Badanie wykazało, że cyberprzemoc w lokalnej społeczności stanowi zauważalny problem. Mianowicie, 17% badanych ma w swoim otoczeniu osoby, które padły ofiarą przestępstwa internetowego (np. włamania na konto, oszustwa, wyłudzenia, zniesławienia), a kolejne 12% nie jest pewna, ale ma podejrzenia, że tak właśnie się stało. 71% badanych przyznaje, że nie zna w swoim otoczeniu osób, które padły ofiarą cyberprzemocy.

Łącznie 61% mieszkańców uważa, że uzależnienie od komputerów i Internetu jest dość i bardzo popularne w ich środowisku lokalnym, a tylko 39% ocenia je jako dość i bardzo rzadkie zjawisko.

⁷ Centrum Badań Opinii Społecznych, Komunikat z badań: *Pracoholicy, siecioholicy, hazardziści... Uzależnienia od zachowań*, Warszawa, czerwiec 2015. Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2015/K_076_15.PDF (dostęp: 29.06.2019).

⁸ Wojtasik, Ł. *Cyberprzemoc - charakterystyka zjawiska*.

Badania sprzedawców napojów alkoholowych

Niewątpliwie ważną grupą, która może zarysować szczególny obraz problemów związanych z alkoholem występujących w gminie są sami pracownicy punktów sprzedaży alkoholu, spotykający się codziennie w swojej pracy z konsumentami. Ich postawy wobec osób nabywających/konsumujących alkohol oraz przestrzeganie prawa w zakresie sprzedaży alkoholu mogą w znaczącym stopniu przyczynić się do ograniczenia problemów związanych z nadużywaniem alkoholu zarówno przez nieletnich jak i dorosłych.

Badanie zostało przeprowadzone wśród 30 sprzedawców napojów alkoholowych w punktach sprzedaży na terenie gminy Sicienko. Grupa badana stanowiła 19 kobiet i 11 mężczyzn. 27 respondentów to pracownicy punktów, natomiast 3 osoby to ich właściciele. Średnia wieku badanych wyniosła 41 lat. Ten obszar przeprowadzonych badań miał na celu poznanie postawy sprzedawców napojów alkoholowych względem następujących zagadnień:

- sprzedaży alkoholu osobom nieletnim,
- sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym,
- spożywania alkoholu w miejscu jego sprzedaży,
- nieprzyjemne sytuacje zainicjowane przez osoby spożywające alkohol.

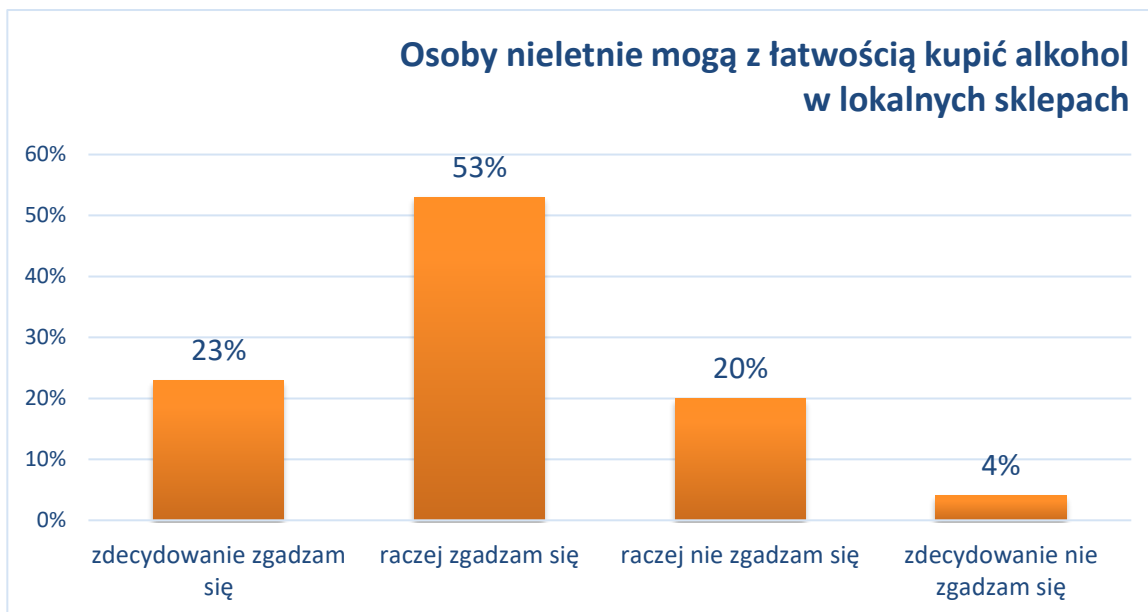
Na początku ankiety sprzedawcom napojów alkoholowych podano kilka stwierdzeń dotyczących oceny m.in. zawartości alkoholu w poszczególnych rodzajach napojów alkoholowych, dostępności napojów alkoholowych, zagrożenia ze strony osób pijących w lokalnym środowisku, dostępu do zakupu alkoholu przez osoby nieletnie, ilości punktów sprzedaży napojów alkoholowych w ich okolicy oraz przekonań dotyczących spożywania napojów alkoholowych. Następnie sprzedawcy zostali poproszeni o odpowiedź, w jakim stopniu zgadzają się, bądź nie z poniższymi zdaniem.

Łącznie tylko 10% badanych sprzedawców napojów alkoholowych wskazało, że alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny, jak ten zawarty w wódce. Świadczy to pośrednio o wysokim poziomie świadomości badanych na temat szkodliwości napojów o potencjalnie niższej zawartości procentowej alkoholu.

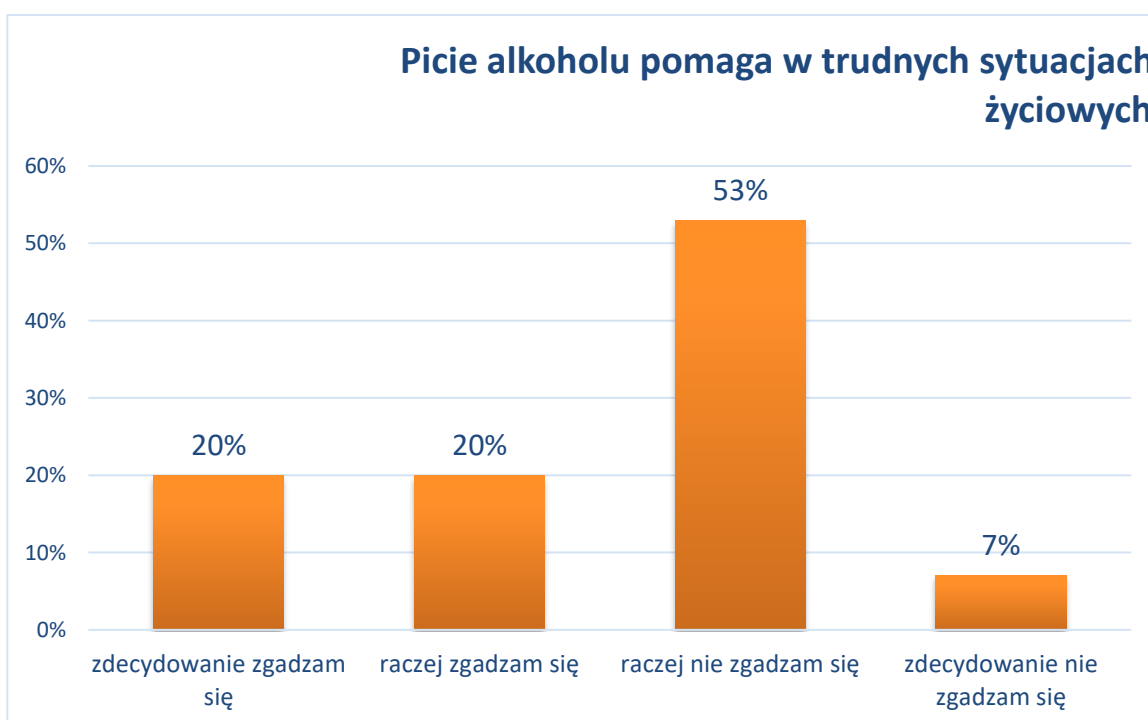
Łącznie tylko 23% sprzedawców uważa, że dostęp do napojów alkoholowych powinien być ograniczony lub kontrolowany.

Łącznie 89% sprzedawców zgadza się z tym, że osoby, które piją alkohol zagrażają bezpieczeństwu w ich lokalnym środowisku.

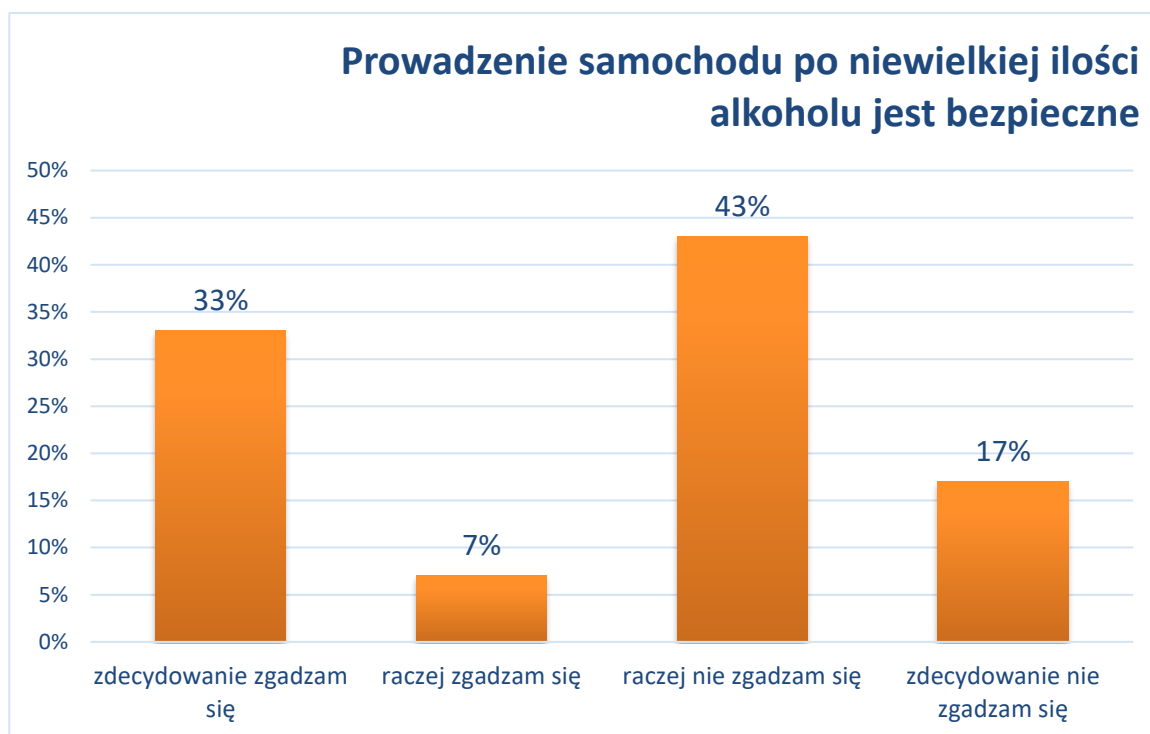
Łącznie 76% sprzedawców zgadza się ze stwierdzeniem, że osoby nieletnie mają łatwy dostęp do alkoholu.



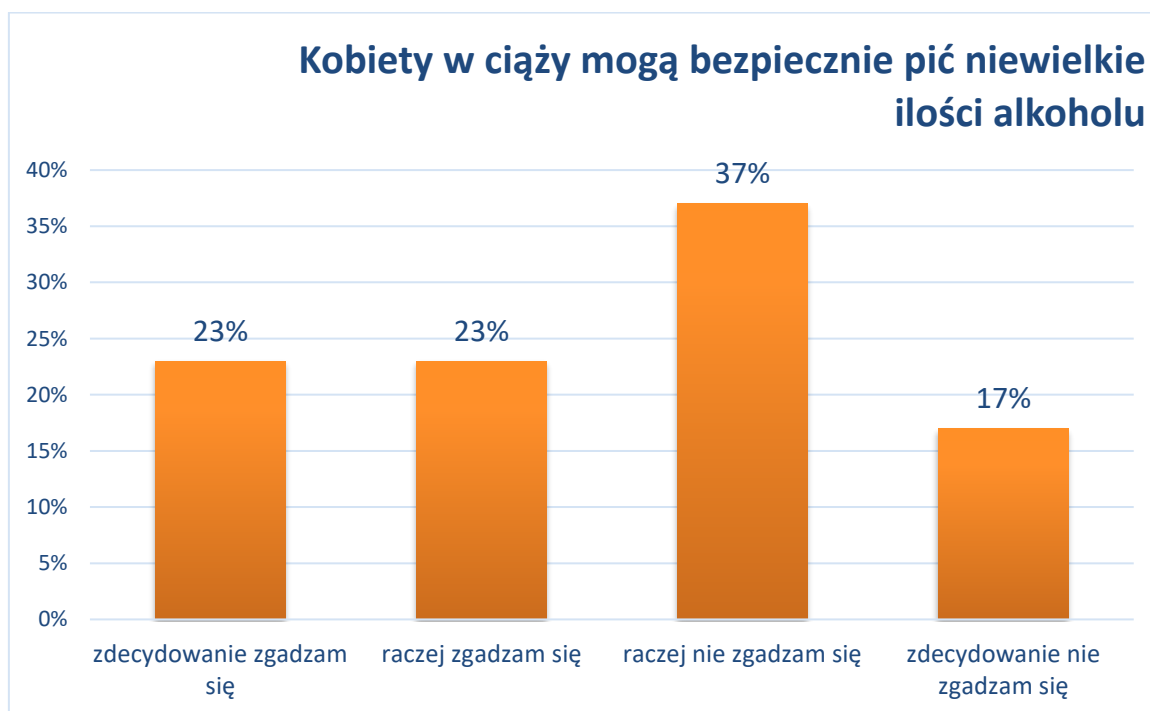
Łącznie 60% sprzedawców nie uważa, aby spożywanie alkoholu pomogło w trudnych sytuacjach życiowych.



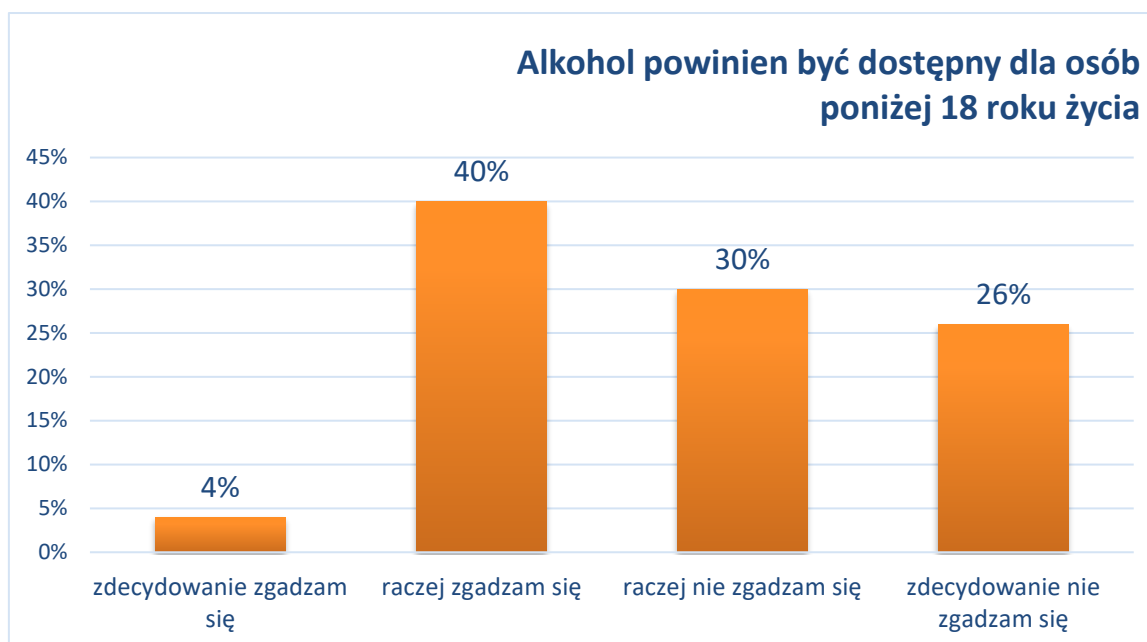
Łącznie 60% badanych odpowiedziało, że prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu nie jest bezpieczne.



Łącznie 54% sprzedawców nie zgadza się ze stwierdzeniem, że kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu.



Łącznie 56% sprzedawców napojów alkoholowych uważa, że alkohol nie powinien być dostępny dla osób poniżej 18. roku życia.



Łącznie 43% badanych uważa, że w ich okolicy znajduje się zbyt dużo punktów sprzedaży napojów alkoholowych. Przeciwnego zdania jest łącznie 57% badanych sprzedawców. Sprzedawcy napojów alkoholowych w gminie Sicienka deklarują, że przypadki próby kupna alkoholu przez osobę poniżej 18 roku życia zdarzają się najczęściej kilka razy w tygodniu (36%) oraz kilka razy w miesiącu (23%). 20% badanych twierdzi, że takie sytuacje zdarzają się kilka razy w roku, a 17% - kilka razy dziennie. 4% badanych odpowiedziało, że nie zdarzają się w ogóle. Wobec tego, należy uznać, że próby zakupu alkoholu przez osoby niepełnoletnie są podejmowane na terenie gminy często.



Spożywanie alkoholu w obrębie punktu sprzedaży wydaje się być regularnym zjawiskiem. 43% badanych stwierdziło, że takie sytuacje zdarzają się kilka razy w miesiącu, a 17% - kilka razy w tygodniu, natomiast 40% respondentów twierdzi, że zdarzają się kilka razy w roku.

Większość przebadanych sprzedawców (73%) odpowiedziała, że w ciągu ostatnich 3 miesięcy nie doszło do nieprzyjemnych zjść związanych ze spożywaniem alkoholu w obrębie sklepu. Jednakże, 23% badanych potwierdziło, że w ich punkcie sprzedaży doszło do nieprzyjemnych zdarzeń związanych z używaniem alkoholu w obrębie sklepu.

33% sprzedawców przyznało, że w ciągu ostatnich 3 miesięcy konieczna była interwencja policji lub straży miejskiej w sprawie nieprzyjemnego zajścia związanego z używaniem alkoholu w obrębie sklepu.

Tylko 16% badanych sprzedawców wskazało, że nigdy nie sprzedali alkoholu osobom, co do których mieli podejrzenie, że są nieletnie. 67% badanych przyznało, że zdarzyło im się to kilka razy, a 7% - zdarza im się to często. 10% odpowiedziało, że nie mieli pewności co do wieku osoby, której sprzedali alkohol.

W przypadku wątpliwości, co do wieku, 27% badanych twierdzi, że zawsze sprawdza dowody potwierdzające wiek, a często robi to kolejne 40% osób. Kolejne 27% sprzedawców przyznało, że rzadko sprawdzają dowody potwierdzające pełnoletniość klienta, a 6% odpowiedziało, że nigdy tego nie robią.

Ostatnie badane zagadnienie dotyczyło subiektywnej oceny funkcjonowania kontroli punktów sprzedaży alkoholu w gminie Sienko. Łącznie 84% badanych oceniło jej funkcjonowanie bardzo i raczej dobrze. Natomiast łącznie 16% badanych oceniło jej funkcjonowanie raczej i bardzo słabo.

Problemy społeczne w środowisku dzieci i młodzieży

Badania w placówkach oświatowych przeprowadzono przy użyciu internetowego narzędzia CORIGO. Jest to program pozytywnie zaopiniowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji, który pozwala na efektywne badanie postaw uczniów. Forma ankiety internetowej jest dla dzieci i młodzieży atrakcyjna oraz pozwala na upewnienie się, czy wszystkie pytania zostaną wypełnione. Podstawowym celem przeprowadzonych badań była analiza postaw i przekonań wobec substancji psychoaktywnych: alkoholu, narkotyków, dopalaczy.

W badaniu wzięli uczniowie szkół podstawowych w gminie Sienko.

<i>Liczebność grup badanych</i>	
Klasy 4-6 szkół podstawowych (SP 4-6)	137
Klasy 7-8 szkół podstawowych (SP 7-8)	102
ŁĄCZNIE	239

Uczniowie odpowiedzieli na kilka ogólnych pytań związanych z uczęszczaniem do szkoły. Uzyskane odpowiedzi pozwalają na przedstawienie szkolnego środowiska w kontekście kwestii, które mogą mieć pozytywny lub negatywny wpływ na częstość występowania niepożądanych zjawisk i zachowań wśród dzieci oraz młodzieży.

W pierwszej kolejności uczniowie zostali zapytani o to, jak czują się w swojej klasie. Wyniki są zadowalające: najlepiej w klasie czują się uczniowie klas młodszych szkoły podstawowej

(łącznie 93%⁹). Takiego samego zdania jest 90% uczniów klas starszych szkoły podstawowej. Nie należy jednak bagatelizować faktu, że 2% uczniów klas 4-6 oraz 6% uczniów klas 7-8 przeciwne określa swoje odczucia – do tego stopnia, że chcieliby zmienić klasę.

Wyniki prezentujące odpowiedzi uczniów na temat wagarowania, wskazują, że uczniowie najmłodszych klas podstawowych w sporej części nigdy nie byli na wagarach (SP 4-6 - 84%). Łącznie 50% uczniów klas starszych szkoły podstawowej było już na wagarach, a 23% wagarowało już kilka razy. 9% uczniów klas 7-8 przyznało, że wagarowali już wiele razy.

Od tego, jak często uczniowie wagarują, istotniejsze wydają się być powody, dla których decydują się to robić¹⁰. Uczniowie klas 4-6 w większości odpowiedzieli, że to pytanie ich nie dotyczy, bo nigdy nie byli na wagarach (SP 4-6 - 82%), jednak niewielka część z nich odpowiedziała, że zrobiła to bo nie lubią nauczyciela lub przedmiotu (SP 4-6- 4%) oraz z nudów (SP4-6 – 5%). Uczniowie starszych klas szkoły podstawowej najczęściej opuszczali lekcje z nudów (SP 7-8 - 30%) lub dlatego, że nie lubią przedmiotu lub nauczyciela, z którym mieli lekcje (SP 7-8 - 9%).

Czynnikami chroniącym przed podejmowaniem zachowań ryzykownych i niepożądanych u dzieci i młodzieży są niewątpliwie dobre relacje z osobami dorosłymi, którzy stanowią mogą dla nich oparcie i źródło wiedzy. Uczniowie w gminie Sicienko deklarują w zdecydowanej większości bardzo dobre lub raczej dobre relacje z opiekunami: SP 4-6: łącznie 99% oraz SP 7-8: łącznie 97%.

Dobre relacje z rodzicami uczniów to niewątpliwie zasób chroniący, który może zostać wykorzystany w planowaniu oddziaływań profilaktycznych poprzez tworzenie sojuszu rodzic – nauczyciel w przeciwdziałaniu uzależnieniom m.in. poprzez uzupełniającą się edukację dotyczącą zagrożeń, a także kształtowanie konstruktywnych postaw i budowanie sieci wsparcia.

Równie obiecujące są wyniki dotyczące poziomu zaufania do rodzica lub opiekuna w wypadku przeżywania poważnego problemu. Łącznie 86% uczniów klas młodszych szkoły podstawowej oraz łącznie 86% uczniów klas starszych szkoły podstawowej chcieliby lub raczej chcieliby podzielić się swoimi wątpliwościami z rodzicami.

Następnie zadano uczniom podobne pytanie, z tym, że tym razem grupą dorosłych, co do których uczniowie mieli się ustosunkować w kontekście odczuwanego poziomu zaufania, byli nauczyciele. Wraz z wiekiem uczniów on spada. Dzieci i młodzież w gminie Sicienko rzadziej po poradę czy pomoc zgłosiliby się do nauczyciela niż do rodzica. Łącznie 76% uczniów klas młodszych oraz łącznie 57% uczniów klas starszych szkoły podstawowej w sytuacji problemowej obdarzyliby zaufaniem pedagogów.

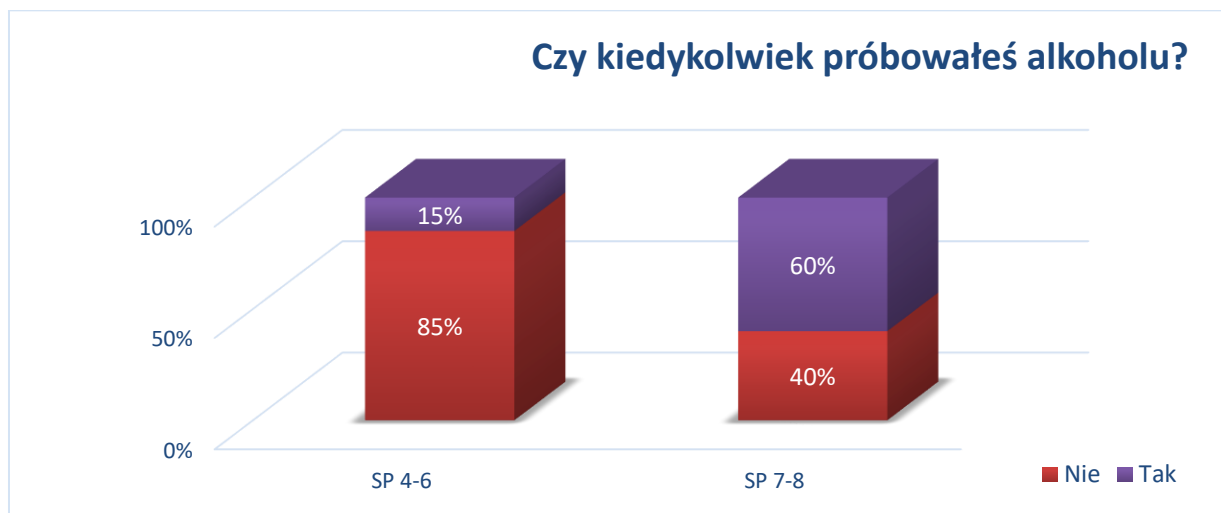
⁹ Zsumowane wyniki odpowiedzi: *bardzo dobrze, lubię swoją klasę i raczej dobrze.*

¹⁰ Uczniowie mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

Wyniki

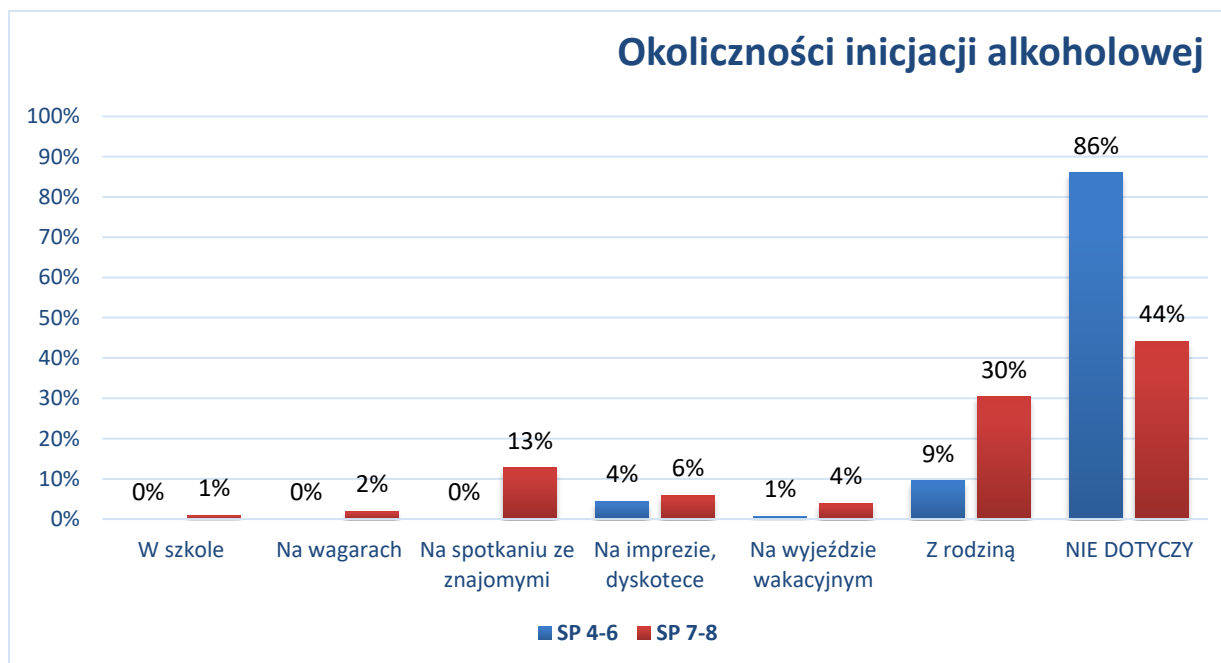
Substancje psychoaktywne: Alkohol

Inicjację alkoholową ma za sobą 15% badanych uczniów klas 4-6 szkoły oraz aż 60% uczniów klas 7-8 szkoły podstawowej.



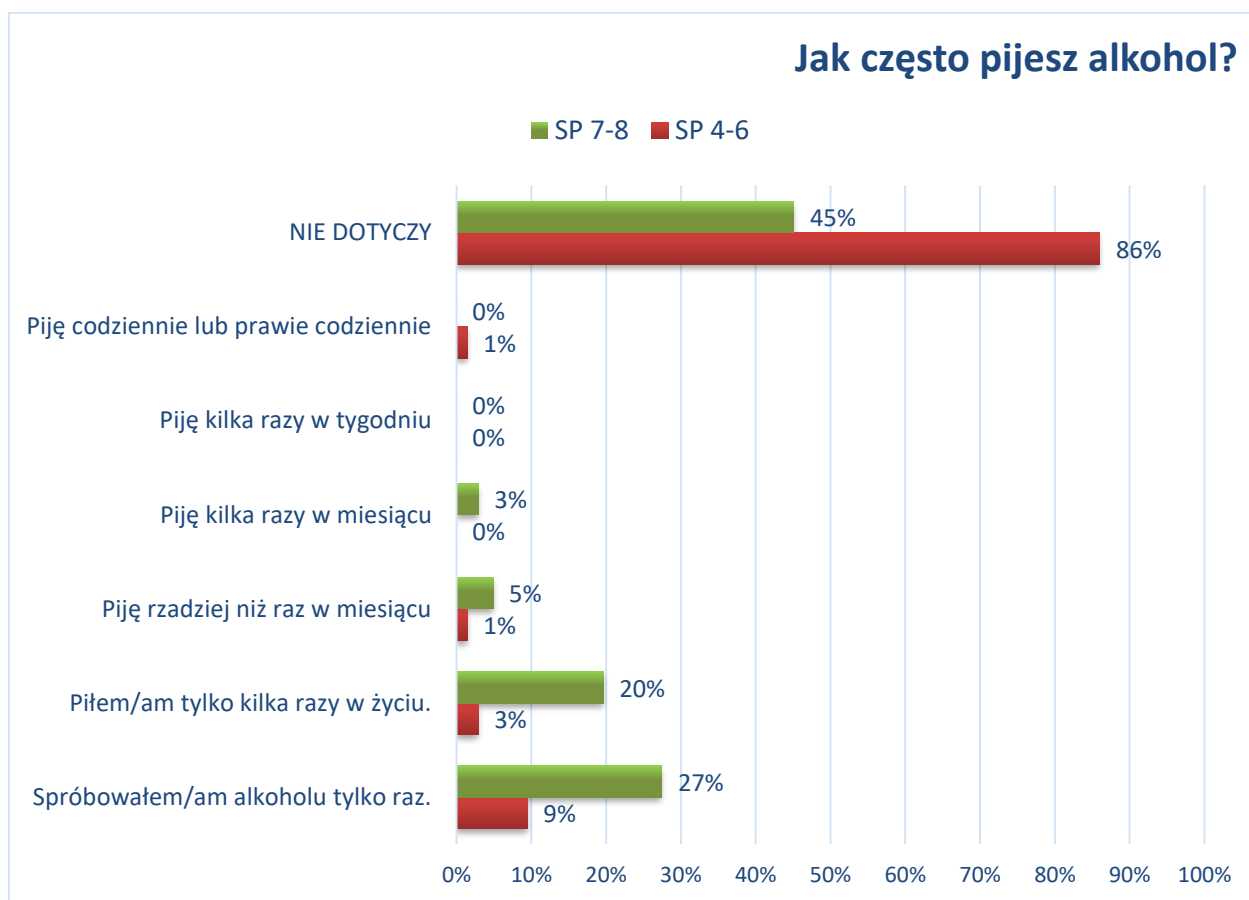
Najczęściej deklarowanymi okolicznościami inicjacji alkoholowej uczniów są: towarzystwo rodziny (SP 4-6 - 9%; SP 7-8 - 30%) oraz spotkanie ze znajomymi (SP 7-8 - 13%).

Odpowiedzi uczniów, których to pytanie ich nie dotyczy, bo nigdy nie pili alkoholu: SP 4-6- 86%; SP 7-8- 44%.

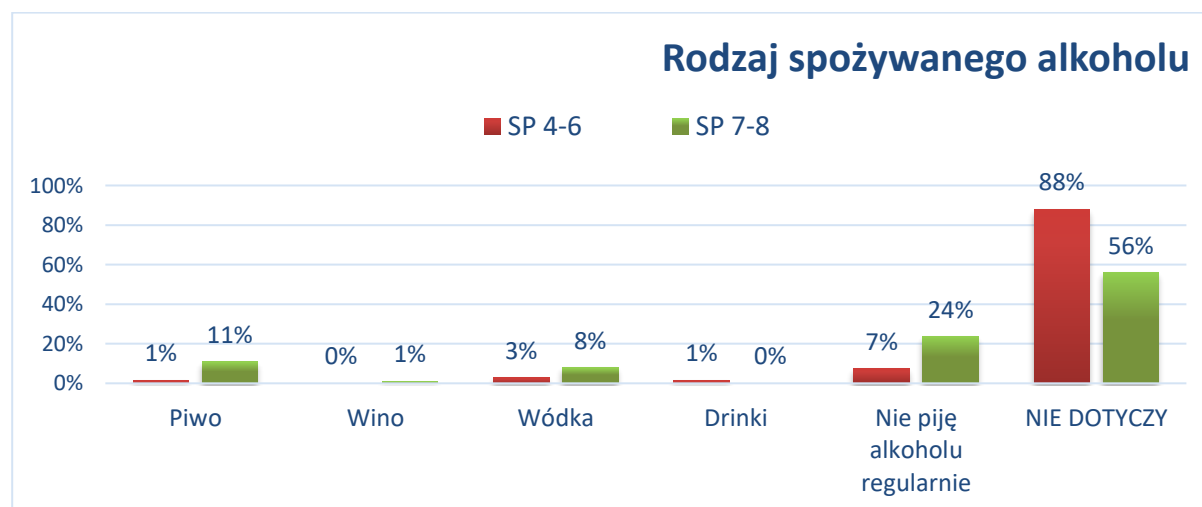


Oprócz okoliczności inicjacji ważne było także to, jak często młodzi ludzie sięgają alkohol. Aż 86% najmłodszych uczniów wskazało, że to pytanie ich nie dotyczy. Wraz z wiekiem

ta tendencja się zmienia: SP 7-8 - 45%. Uczniowie przyznawali najczęściej, że pili tylko raz w życiu (SP 4-6 – 9%; SP 7-8 - 27%), kilka razy w życiu (SP 4-6 – 3%; SP 7-8 - 20%), rzadziej niż raz w miesiącu (SP 4-6 - 1%; SP 7-8 - 5%) lub kilka razy w miesiącu (SP 7-8 - 3%).



W następnej kolejności zapytano uczniów o rodzaj wypijanego alkoholu. Uczniowie generalnie **najczęściej sięgają po piwo** (SP 4-6 - 1%; SP 7-8 - 11%) oraz **wódkę** (SP 4-6 – 3%; SP 7-8- 8%). Deklaracje uczniów, których to pytanie **nie dotyczy**: SP 4-6 - 88%; SP 7-8 - 56%.

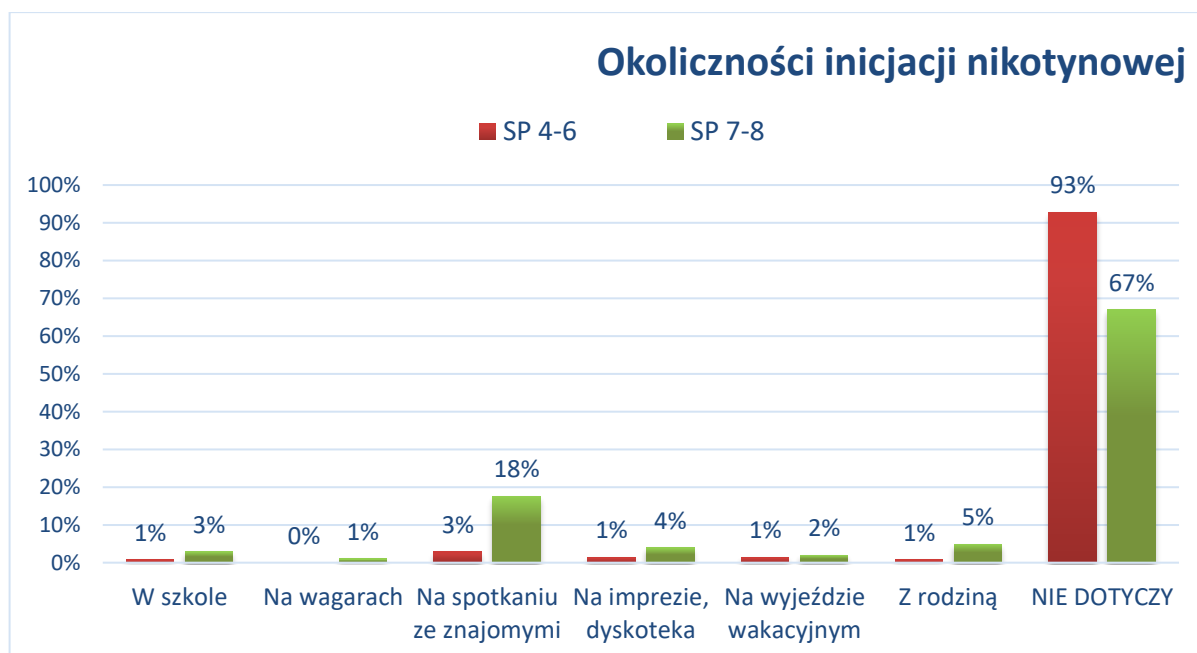


Kolejnym ważnym pytaniem, na które odpowiadali uczniowie było to dotyczące subiektywnej oceny dostępności alkoholu dla osób poniżej 18 roku życia. Pokazane poniżej wyniki wskazują, że 72% uczniów klas 4-6 oraz 65% uczniów klas 7-8 nie wie, czy da się kupić alkohol, gdy nie ma się ukończonych 18 r.ż. Może to sugerować, że ta część uczniów nigdy nie podejmowała próby nabycia alkoholu. Jednakże łącznie 7% uczniów klas 4-6 i 17% uczniów klas 7-8 twierdzi, że jest to raczej lub bardzo łatwe, a łącznie 21% uczniów klas 4-6 i 18% uczniów klas 7-8 uważa, że jest to trudne lub bardzo trudne. Oznaczać to może, że ci uczniowie lub ich rówieśnicy mogą być klientami w punktach ze sprzedażą alkoholu.

Substancje psychoaktywne: Papierosy

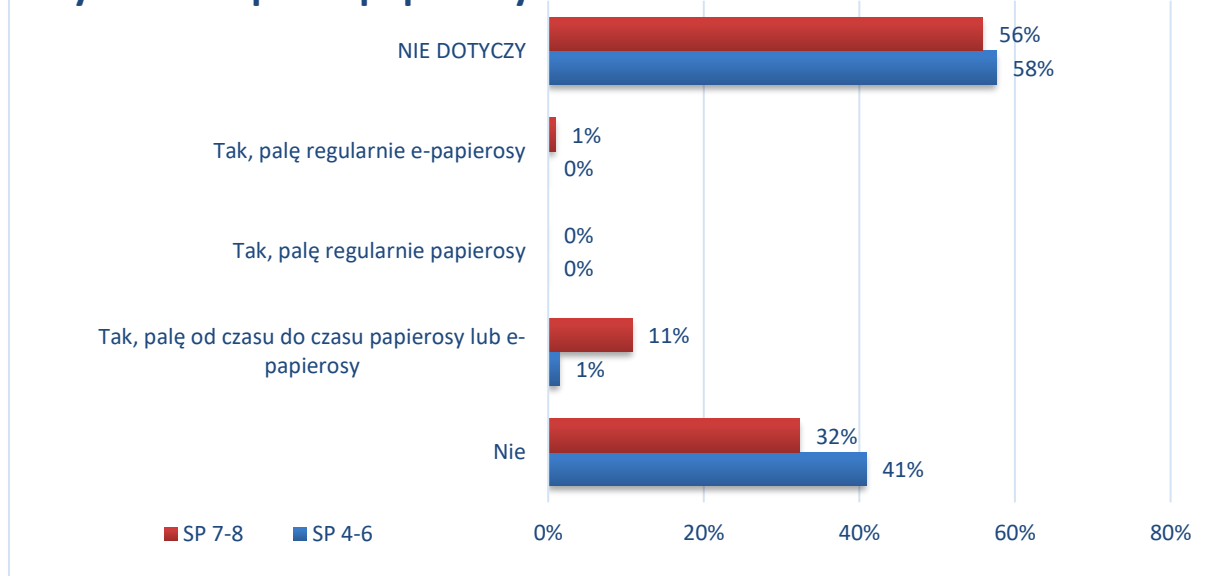
Mimo słabnącej popularności papierosy w naszym społeczeństwie są wciąż atrakcyjną używką dla młodzieży. Zapytano uczniów z gminy Sicienko czy kiedykolwiek próbowali papierosa oraz w jakich okolicznościach. Inicjację nikotynową ma za sobą 10% uczniów klas 4-6 oraz 36% uczniów klas 7-8.

Najczęściej wskazywaną przez uczniów okolicznością inicjacji nikotynowej było spotkanie ze znajomymi (SP 4-6 – 3%; SP 7-8 - 18%). Część uczniów przyznaje, że pierwszy raz zapalili na imprezie lub dyskotecie (SP 4-6 - 1%; SP 7-8 - 4%), w szkole (SP 4-6 – 1%; SP 7-8 - 3%) oraz w towarzystwie rodziny (SP 4-6 - 1%; SP 7-8 - 5%). Odpowiedzi uczniów, których ten problem uczniów nie dotyczy, bo nigdy nie palili: SP 4-6 – 93%; SP 7-8 - 67%.



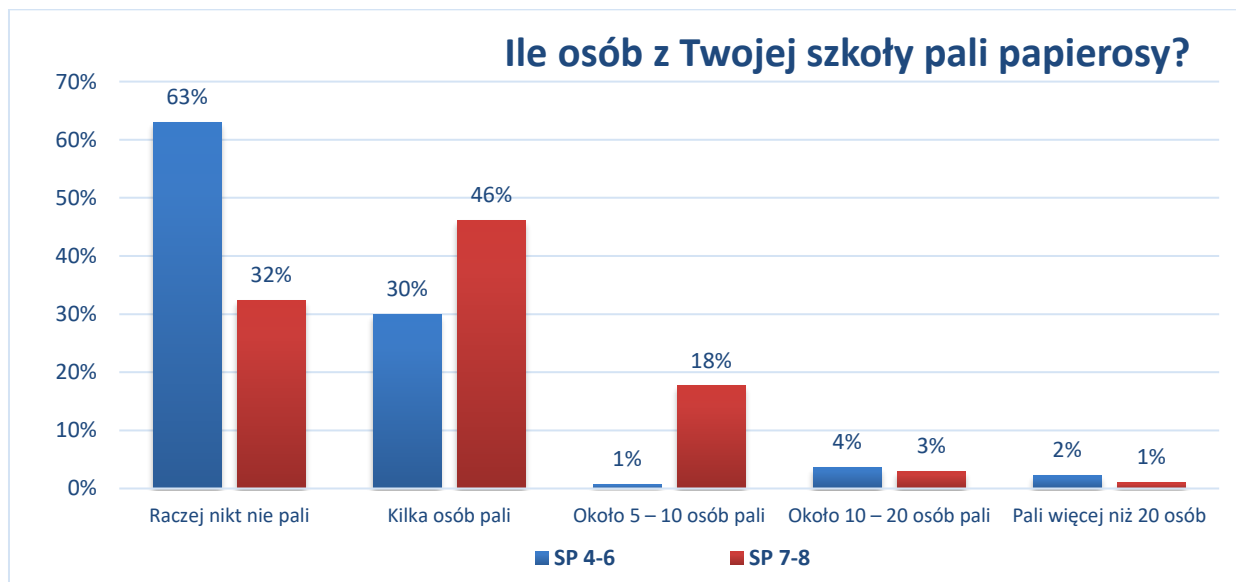
Większość uczniów, którzy mają za sobą inicjację nikotynową, aktualnie nie pali papierosów (SP 4-6 - 41%; SP 7-8 - 32%). 1% uczniów klas 4-6 oraz 11% uczniów klas 7-8 przyznało, że palą od czasu do czasu papierosy lub e-papierosy. Żaden z uczniów nie przyznaje się do regularnego palenia papierosów. Odpowiedzi uczniów, których to pytanie nie dotyczy (bo nigdy nie palili): SP 4-6 - 68%; SP 7-8 - 56%.

Czy obecnie palisz papierosy?



Uczniowie w gminie Sicienko w większości oceniają, że ich koledzy raczej nie palą lub pali tylko kilka osób (łącznie SP 4-6 - 93%; SP 7-8 - 78%). Jednakże już 18% starszych uczniów szkoły podstawowej twierdzi, że w ich otoczeniu pali od 5-10 osób, a łącznie 4% jest zdania, że pali od 10-20 osób, a nawet więcej niż 20 osób. Wśród najmłodszych uczniów łącznie 7% twierdzi, że w ich otoczeniu pali co najmniej 5 osób.

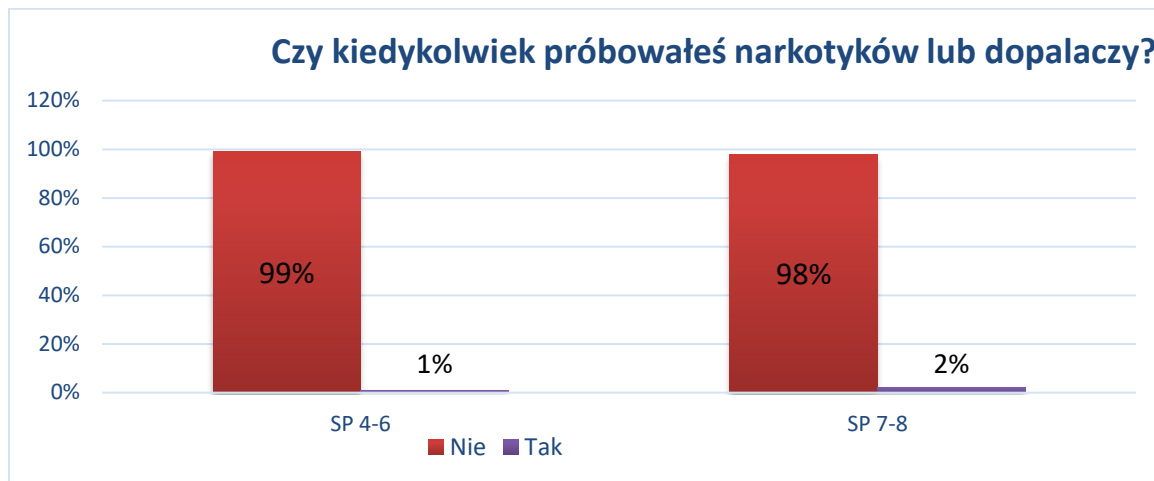
Ile osób z Twojej szkoły pali papierosy?



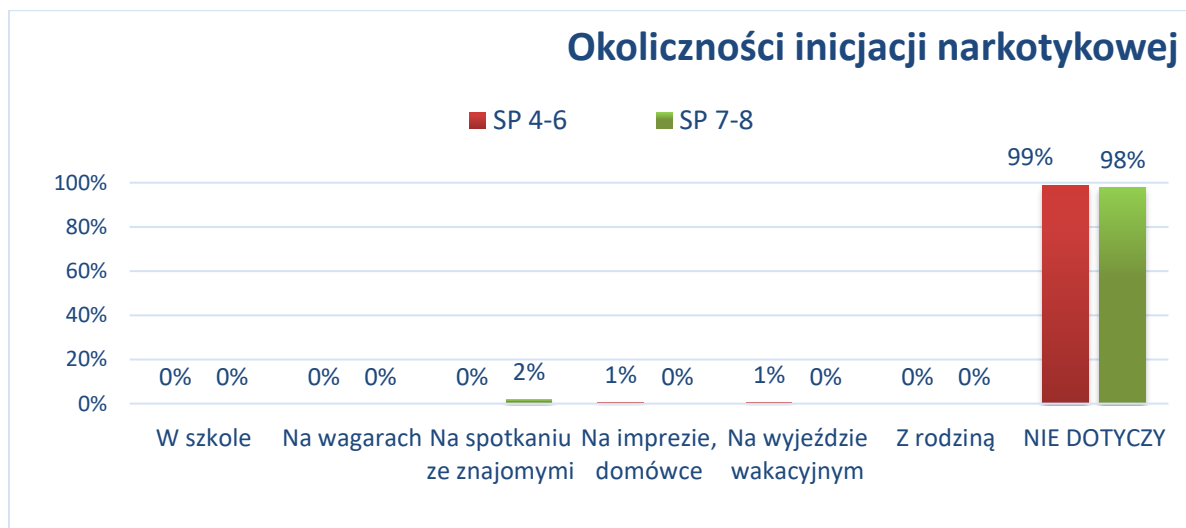
W kolejnym pytaniu uczniowie udzielali odpowiedzi na temat subiektywnej oceny łatwości, z jaką można dokonać zakupu papierosów. Większość uczniów nie znalazła odpowiedzi na to pytanie (SP 4-6 - 78%; SP 7-8 - 64%). Jednakże łącznie 6% uczniów klas 4-6 i łącznie 21% uczniów klas 7-8 oceniło, że raczej i bardzo łatwo jest kupić papierosy osobom poniżej 18 roku życia.

Substancje psychoaktywne: Narkotyki i dopalacze

Wyniki badań wskazują, że zdecydowana większość badanych uczniów w gminie Sicienko nie przejawia problemów związanych z próbami przyjmowania narkotyków lub dopalaczy: SP 4-6 - 99%; SP 7-8 - 98%.

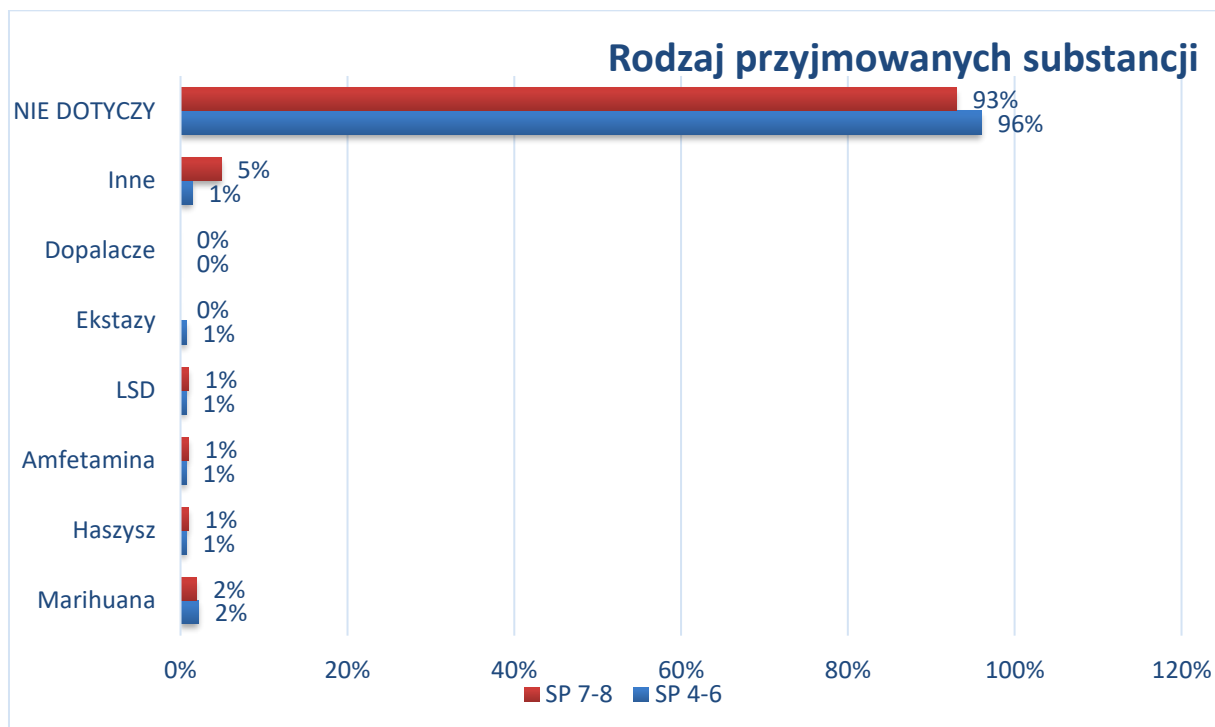


Kolejnym pytaniem zadaniem uczniom było: „W jakich okolicznościach pierwszy raz spróbowałeś/aś narkotyków lub dopalaczy?” Z wypowiedzi badanych uczniów wynika, że ten problem w zdecydowanej większości ich **nie dotyczy** (SP 4-6 – 99%; SP 7-8– 98%).



Substancje, które przyjmowały osoby deklarujące kontakt z narkotykami to głównie¹¹ marihuana (SP 4-6 - 2%; SP 7-8 – 2%). Należy jednak wziąć pod uwagę, że odpowiedzi uczniów odzwierciedlają ich pojedyncze deklaracje, ponieważ zdecydowana większość badanych wskazała, że ten problem ich nie dotyczy (SP 4-6 - 96%; SP 7-8 - 93%).

¹¹ Uczniowie mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź.



Poniższe wykresy przedstawiają wiedzę na temat źródeł pozyskiwania narkotyków oraz subiektywną ocenę dostępności narkotyków i dopalaczy. Zdecydowana większość dzieci i młodzieży szkolnej w gminie Sicienko nie wie, gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze (SP 4-6- 96%; SP 7-8 – 91%).

Uczniowie w większości nie wiedzą czy łatwo jest kupić narkotyki lub dopalacze w ich środowisku (SP 4-6 - 89%; SP 7-8 – 77%). Jednakże, łącznie 3% uczniów klas 4-6 oraz łącznie 9% uczniów klas 7-8 twierdzi, że jest to łatwe lub bardzo łatwe. Łącznie 8% uczniów klas 4-6 oraz łącznie 14% uczniów klas 7-8 uważa, że jest to raczej lub bardzo trudne. Może to oznaczać, że ci uczniowie lub ich znajomi dokonywali już próby zakupu narkotyków lub dopalaczy.

Postawy wobec substancji psychoaktywnych

Zbadano postawy i przekonania uczniów na temat różnych substancji psychoaktywnych. Wyniki zamieszczone są w tabelach poniżej.

Przekonania dotyczące substancji psychoaktywnych w klasach 4-6

Twierdzenia	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Raczej nie zgadzam się	Zdecydowanie nie zgadzam się
Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.	30%	23%	18%	29%
Picie alkoholu pomaga się wyluzować i zapomnieć o smutkach.	9%	20%	24%	47%

Alkohol jest szkodliwy, szczególnie dla osób poniżej 18 roku życia.	62%	9%	3%	26%
To normalne, że osoby w moim wieku piją regularnie alkohol. Warto korzystać ze wszystkich sposobów na dobrą zabawę.	3%	4%	15%	78%
Bez alkoholu nie można się dobrze bawić na imprezie.	12%	6%	13%	69%
Dopalacze są mniej szkodliwe niż narkotyki.	9%	17%	19%	55%
To normalne, że osoby w moim wieku próbują narkotyków i dopalaczy. Wszystko jest dla ludzi!	4%	6%	11%	79%
Od dopalaczy można uzależnić się tak samo jak od narkotyków.	56%	18%	6%	20%
Jeśli ktoś bierze narkotyki z umiarem, to się nie uzależni.	9%	11%	17%	63%
Palenie papierosów jest modne w mojej szkole.	4%	3%	16%	77%

Przekonania dotyczące substancji psychoaktywnych w klasach 7-8

<i>Twierdzenia</i>	<i>Zdecydowanie zgadzam się</i>	<i>Raczej zgadzam się</i>	<i>Raczej nie zgadzam się</i>	<i>Zdecydowanie nie zgadzam się</i>
Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.	27%	34%	22%	17%
Picie alkoholu pomaga się wyluzować i zapomnieć o smutkach.	14%	27%	26%	33%
Alkohol jest szkodliwy, szczególnie dla osób poniżej 18 roku życia.	42%	23%	20%	15%
To normalne, że osoby w moim wieku piją regularnie alkohol. Warto korzystać ze wszystkich sposobów na dobrą zabawę.	2%	10%	18%	70%
Bez alkoholu nie można się dobrze bawić na imprezie.	12%	19%	19%	50%
Dopalacze są mniej szkodliwe niż narkotyki.	6%	8%	27%	59%
To normalne, że osoby w moim wieku próbują narkotyków i dopalaczy. Wszystko jest dla ludzi!	3%	6%	15%	76%
Od dopalaczy można uzależnić się tak samo jak od narkotyków.	54%	20%	5%	21%
Jeśli ktoś bierze narkotyki z umiarem, to się nie uzależni.	5%	11%	20%	64%
Palenie papierosów jest modne w mojej szkole.	6%	16%	30%	48%

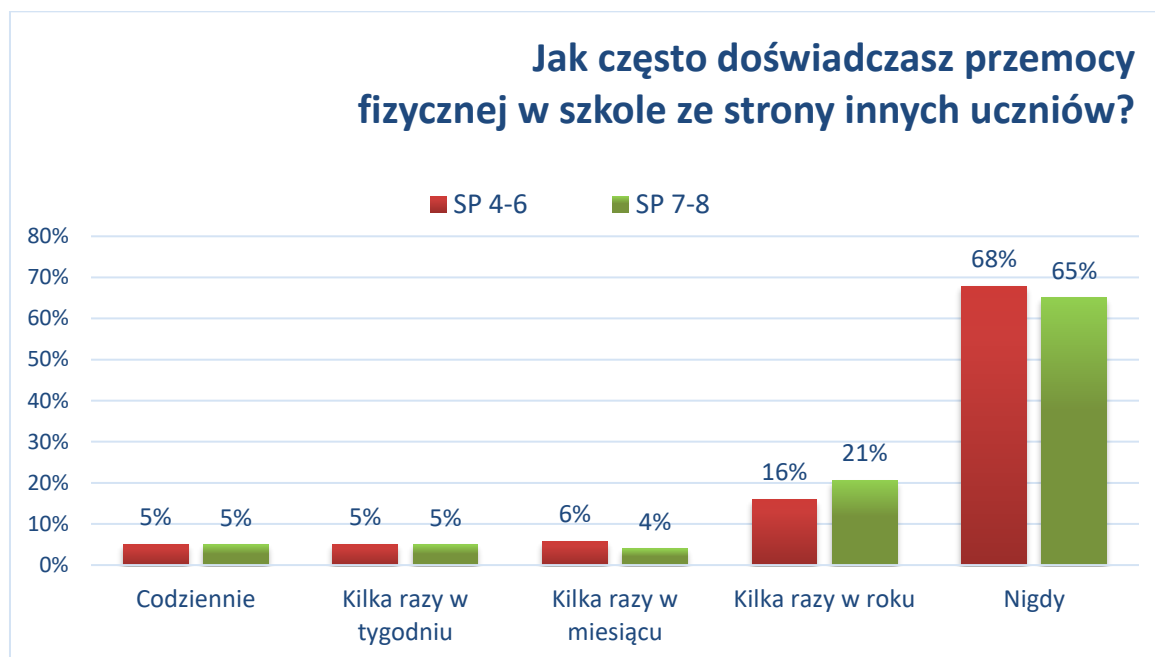
Przemoc w szkole

Zjawisko przemocy w środowisku młodych ludzi staje się problemem coraz bardziej aktualnym i wymagającym podjęcia odpowiednich rozwiązań. Agresja ujawniająca się w szkole często ma swoje źródła w przemocy domowej, kiedy rodzice uczą swoje dzieci niewłaściwych wzorców reagowania i podejmowania kontaktów z innymi ludźmi.

Przeprowadzone ankiety wśród uczniów z gminy Sicienko pozwalają przyjrzeć się dokładniej nasileniu zjawiska agresji w środowisku szkolnym.

W ankiecie wytłumaczono uczniom, że przemoc może mieć formę fizyczną (np. bicie, popychanie) lub psychiczną (np. przezywanie, straszenie, wykluczanie z grupy). Zapytaliśmy ich, jak często doświadczają poszczególnych form przemocy.

68% uczniów klas 4-6 oraz 65% uczniów klas 7-8 deklaruje, że nie są ofiarami przemocy fizycznej ze strony innych uczniów. Część uczniów przyznaje, że kilka razy w roku (SP 4-6 – 16%; SP 7-8 – 21%) oraz kilka razy w miesiącu (SP 4-6 – 6%; SP 7-8 – 4%) doświadczają w szkole przemocy ze strony swoich kolegów lub koleżanek. Pozostała część uczniów deklaruje, że doświadcza przemocy kilka razy w tygodniu (SP 4-6 – 5%; SP 7-8 - 5%) lub nawet codziennie (SP4-6 – 5%; SP 7-8 - 5%).



Oprócz doświadczania przemocy fizycznej ważne jest również, aby rozpoznać sytuacje doświadczania przemocy psychicznej. W związku z tym zapytano uczniów o to jak często doświadczają przemocy psychicznej (np. przezywanie, straszenie, wykluczanie z grupy) ze strony innych uczniów.

68% uczniów klas 4-6 oraz 53% uczniów klas 7-8 deklaruje, że nie są ofiarami przemocy psychicznej ze strony innych uczniów. Jednakże część uczniów przyznaje, że kilka razy w roku (SP 4-6 – 14%; SP 7-8 – 27%) oraz kilka razy w miesiącu (SP 4-6 – 11%; SP 7-8 – 8%) doświadczają w szkole przemocy psychicznej ze strony swoich kolegów lub koleżanek. Pewna grupa uczniów deklaruje, że doświadcza tego rodzaju przemocy kilka razy w tygodniu (SP 4-6 – 4%; SP 7-8 - 4%) lub nawet codziennie (SP 4-6 - 3%; SP 7-8 - 8%).

W następnym pytaniu nawiązano do poczucia bezpieczeństwa w szkole. Jak się okazało łącznie 90% uczniów klas 4-6 oraz 89% uczniów klas 7-8 czuje się w szkole bezpiecznie. Część uczniów przyznała, że raczej lub zdecydowanie nie czują się w swojej szkole bezpiecznie (łącznie: SP 4-6 – 10%; SP 7-8 – 11%).

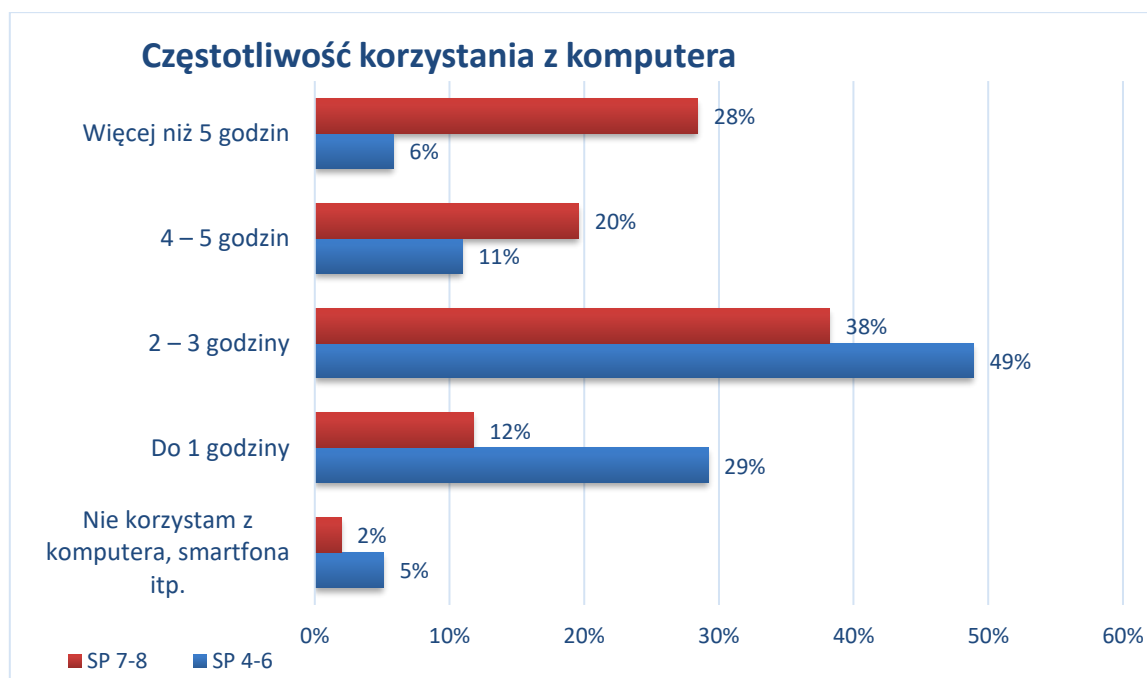
W następnym pytaniu uczniowie zostali poproszeni o wskazanie czy są w szkole uczniowie, których się obawiają. 16% uczniów klas 4-6 oraz 8% uczniów klas 7-8 odpowiedziało twierdząco.

Z odpowiedzi udzielonych przez uczniów wynika, że w szkołach obecny jest zwyczaj „chrztu” uczniów – przyznaje to 7% uczniów klas 4-6 oraz 5% uczniów klas 7-8. Wobec powyższych danych można uznać, że prześladowanie młodszych uczniów w szkołach w gminie Sicienka jest zauważalnym, choć nie rozpowszechnionym problemem.

Uzależnienie od internetu i cyberprzemoc

Nadmierne korzystanie z Internetu staje się dziś niezwykle poważnym problemem społecznym. Na ryzyko uzależnienia szczególnie narażone są dzieci i młodzież, dla których Internet jest nieodłącznym elementem ich codziennej aktywności, życia społecznego oraz rozrywki. Badania pokazują, że problem staje się coraz poważniejszy i wymaga szybkiej reakcji rodziców, opiekunów i pedagogów. W Polsce 23% badanych nastolatków (w wieku 11–16 lat) stwierdziło u siebie przynajmniej jeden z badanych symptomów nadużywania Internetu. Najczęściej występujący symptom to surfowanie po Internecie nawet wtedy, kiedy to specjalnie nie jest interesujące (38%) oraz zaniedbywanie rodziny, znajomych i nauki szkolnej (35%)¹².

Większość uczniów spędza przed komputerem od dwóch do trzech godzin dziennie (SP 4-6 - 49%; SP 7-8 - 38%). 29% młodszych i 12% starszych uczniów korzysta z komputera maksymalnie 1 godzinę dziennie. Jednakże, spora część uczniów, szczególnie starszych deklaruje, że spędza przed komputerem od czterech do pięciu (SP 4-6 - 11%; SP 7-8 – 20%), a nawet więcej niż 5 godzin dziennie (SP 4-6 – 6%; SP 7-8 – 28%). W praktyce może to oznaczać, że po przyjściu ze szkoły korzystanie z komputera jest dla nich jedyną formą spędzania czasu.



¹² L. Kirwil L., *Polskie dzieci w Internecie. Zagrożenia i bezpieczeństwo – część 2. Częściowy raport z badań EU Kids Online II*, SWPS, Warszawa 2011.

Zapytano uczniów, w jaki sposób najczęściej wykorzystują komputer, kiedy spędzają przy nim czas. Najbardziej popularnymi formami okazują się być gry komputerowe (SP 4-6 - 48%; SP 7-8 - 27%), portale społecznościowe (SP 4-6 - 8%; SP 7-8 - 21%), aplikacje do rozmów np. Messenger, WhatsApp (SP 4-6 - 12%; SP 7-8 - 25%) oraz strony internetowe ze śmiesznymi obrazkami i filmami (SP 4-6 - 16%; SP 7-8 - 14%). Niewielka część uczniów czas spędzony przed komputerem przeznacza na naukę (SP 4-6 - 9%; SP 7-8 - 5%) lub na zakupy (SP 4-6 - 3%; SP 7-8 - 1%).

Łącznie 84% uczniów klas 4-6 oraz 77% uczniów klas 7-8 deklaruje, że brak dostępu do Internetu nie miałby dla nich znaczenia lub też wpływ ten byłby niewielki. Aczkolwiek, część uczniów przyznaje, że odczułaby brak dostępu do Internetu (SP 4-6 – 11%; SP 7-8 – 18%). Jednocześnie relatywnie niewielka część uczniów, stwierdziła, że korzystanie z komputera jest dla nich na tyle istotne, że brak takiej możliwości odczuliby bardzo negatywnie (SP 4-6– 5%; SP 7-8 – 5%).

Należy tutaj zaznaczyć, że dzieci i młodzież, tak samo jak dorośli, nie zawsze potrafią dokonać „uczciwej” samooceny swoich negatywnych przyzwyczajzeń czy nawyków, dlatego należy mieć na uwadze, że ten odsetek w rzeczywistości może być jeszcze wyższy.

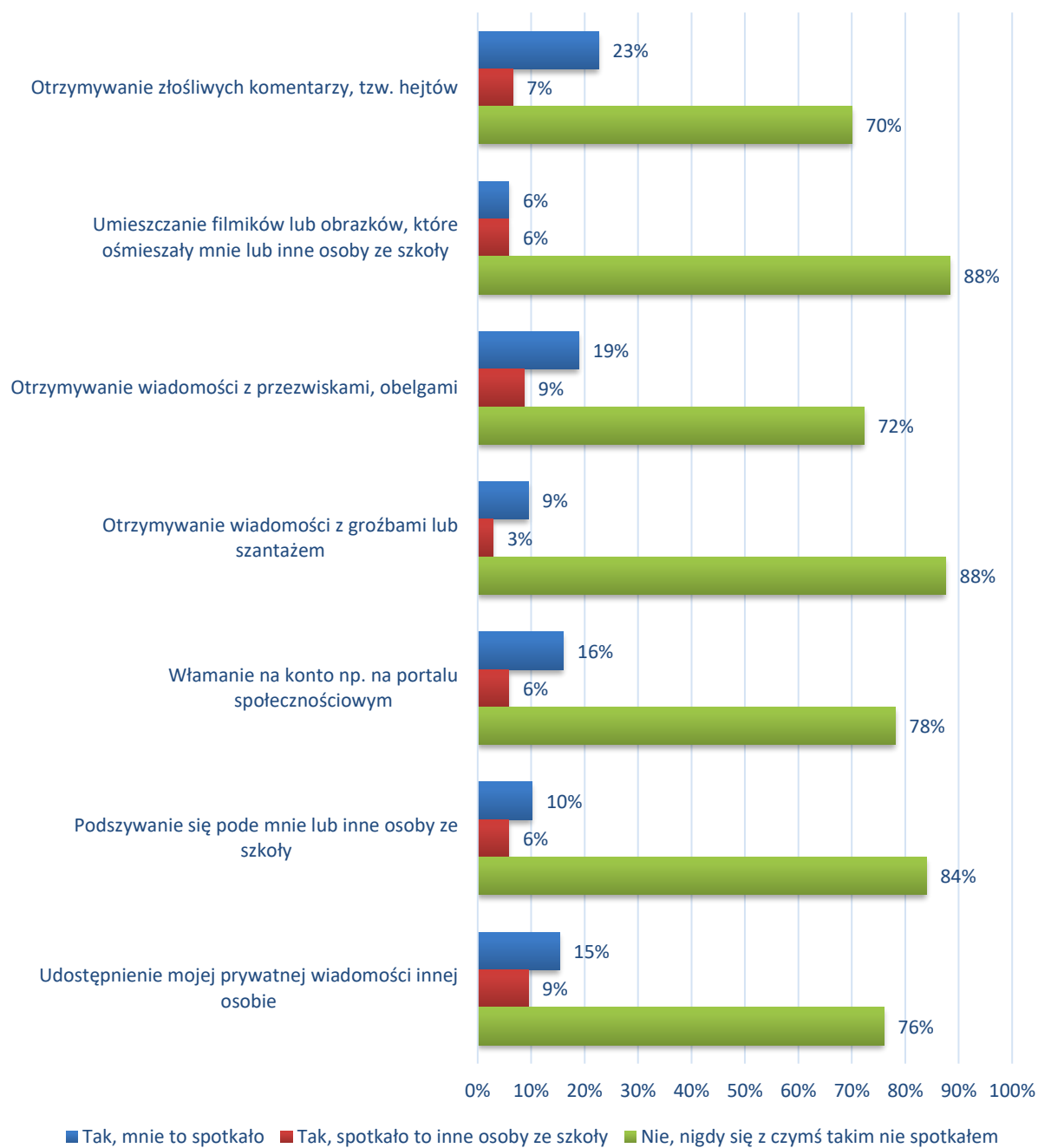
Internet jako nieocenione narzędzie komunikacji, edukacji oraz rozrywki jest atrakcyjnym medium. Należy jednak pamiętać, że korzystanie z Internetu może wiązać się z występowaniem licznych zagrożeń: przestępstw internetowych, cyberbullyingu, stalkingu, sekstingu, szantażu, podszywania się, hatingu. W badaniu postanowiliśmy sprawdzić doświadczenia związane z cyberprzemocą. Wyniki badań wskazują, że uczniom w gminie Sicienko nie są obce wymienione poniżej doświadczenia.

23% uczniów klas 4-6 i 37% uczniów klas 7-8 doświadczyło w przestrzeni internetowej zjawiska hatingu, nazywanego potocznie przez uczniów „hejtowaniem”. Polega ono na otrzymywaniu obraźliwych komentarzy atakujących bezpośrednio osobę. Komentarze takie są widoczne publicznie w serwisach społecznościowych i często występują w formie zmasowanej – jeden negatywny komentarz powoduje falę kolejnych. Dla dorastającej młodzieży doświadczenie hatingu może być niezwykle traumatyczne. Okres dojrzewania jest czasem, gdy środowisko rówieśnicze stanowi najmocniejszy punkt odniesienia. Odrzucenie, a wręcz nienawiść ze strony innych młodych osób może stanowić zagrożenie dla poczucia własnej wartości i rozwijającej się tożsamości.

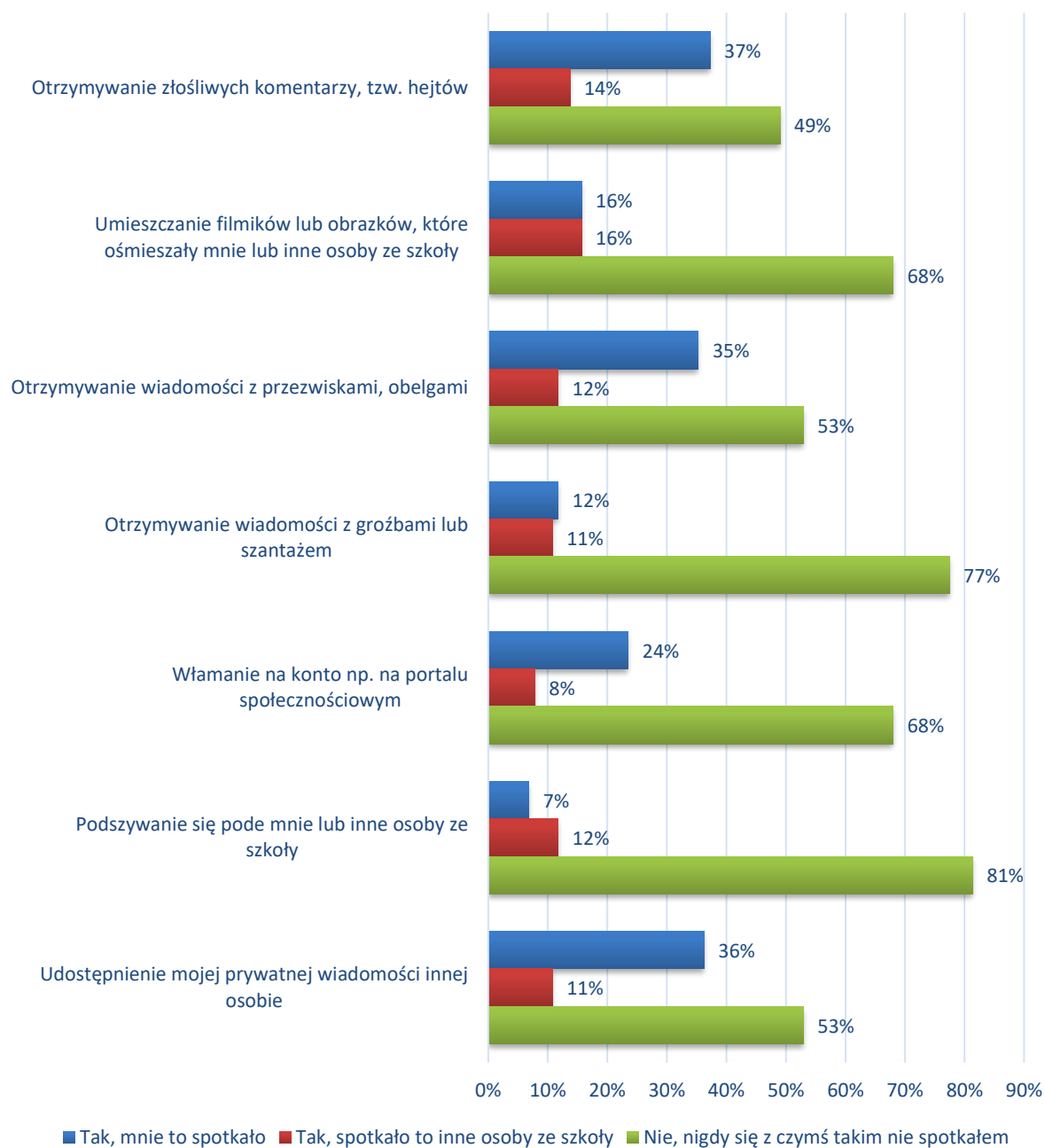
Uczniowie w gminie Sicienko również często otrzymywali wiadomości z obelgami i przezwiskami (SP 4-6 – 19%; SP 7-8- 35%), a nawet z szantażem (SP 4-6 – 9%; SP 7-8 - 12%). Padali też ofiarami udostępniania ich prywatnej wiadomości innej osobie (SP 4-6 – 15%; SP 7-8 - 36%), umieszczania filmików lub zdjęć w sieci, które ośmieszały ich lub ich znajomych ze szkoły (SP 4-6 – 6%; SP 7-8- 16%), podszywania się po nich lub pod ich znajomych ze szkoły (SP 4-6 – 10%; SP 7-8- 7%) oraz włamania na konto na portalu społecznościowym (SP 4-6 – 16%; SP 7-8- 24%).

Powyższe dane wyraźnie wskazują, że problem cyberprzemocy jest powszechny wśród uczniów w gminie Sicienko. Duża część uczniów doświadczyła już przemocy w przestrzeni internetowej.

Styczność z cyberprzemocą: SP 4-6



Styczość z cyberprzemocą: SP 7-8



Hazard

Prawie 5% młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej gra na automatach o niskich wygranych stanowi jedną z często praktykowanych form spędzania czasu wolnego (przynajmniej raz na tydzień lub prawie codziennie)¹³. Nastolatki w stopniu większym niż osoby dorosłe są podatne na patologiczny hazard, a zwłaszcza na negatywne skutki gier¹⁴. Faktem jest, że – szczególnie dla młodzieży – hazard w Internecie jest generalnie dużo łatwiej dostępny niż hazard tradycyjny, ze względu na mniejszą kontrolę wieku oraz możliwość grania o dużo niższe stawki¹⁵.

Poniższe wykresy ilustrują popularność gier hazardowych wśród dzieci i młodzieży w gminie Sicienko.

Większość uczniów nie korzystała nigdy z formy „rozrywki” jaką jest gra na automatach (SP 4-6 - 84%; SP 7-8 - 59%). Aczkolwiek, ogólny odsetek uczniów, którzy grali do tej pory w gry na automatach, jest duży (SP 4-6 - 16%; SP 7-8 - 41%).

Internetowe gry „na pieniądze” również zyskują na popularności wśród dzieci i młodzieży w gminie Sicienko. Już 9% uczniów klas 4-6 oraz 19% uczniów klas 7-8 oraz grało w gry internetowe, w których można wygrać pieniądze (np. poker).

Podsumowanie i wnioski

W podsumowaniu badań przeprowadzonych w Gminie Sicienko można wyróżnić zasadnicze problemy, jakie pojawiły się w wypowiedziach mieszkańców. Na podstawie otrzymanych wyników zostaną również podkreślone najważniejsze kwestie, wymagające uwagi ze strony władz samorządowych.

1. Podstawowe problemy środowiskowe w opinii mieszkańców gminy.

a) Za najistotniejsze problemy w środowisku lokalnym mieszkańcy uznali zanieczyszczenie wody oraz zanieczyszczenie krajobrazu. Z pewnością w tych sferach są największe oczekiwania wobec władz związane z podjęciem działań w obszarze walki o czyste środowisko oraz wzrost świadomości ekologicznej wśród społeczności lokalnej. Za najmniej ważny problem w środowisku lokalnym mieszkańcy uznali kryzys norm moralnych.

b) Problem nadużywania alkoholu w gminie Sicienko jest na średnim poziomie ryzyka. Mieszkańcy piją często, ale w umiarkowanych ilościach. Większość badanych mieszkańców gminy przejawia właściwe postawy wobec spożywania alkoholu (szczególnie przez dzieci i młodzież, kobiety w ciąży oraz kierowców), jednakże wykazują przeciętny poziom świadomości na temat szkodliwości picia napojów alkoholowych.

c) Uzależnienie od nikotyny jest niewielkim problemem w gminie Sicienko. Większość dorosłych mieszkańców gminy deklaruje, że nie pali papierosów. Niewielki odsetek badanych pali regularnie papierosy lub e-papierosy. Do okazjnego palenia przyznaje się co trzeci respondent. Jednakże, wiedza na temat szkodliwości palenia e-papierosów jest wśród

¹³ P. Sobierajski, J. Szczepkowski, *Postawy zdrowotne młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej*, Wydawnictwo Edukacyjne Akapit, Toruń 2011.

¹⁴ M. Griffiths M., *Gry i hazard. Uzależnienia dzieci w okresie dorastania*, GWP, Gdańsk 2004.

¹⁵ M. Griffiths M., *Gambling Addiction on the Internet*, w: Young K. S., Abreu N. de (ed.), *Internet Addiction. A Handbook and Guide to Evaluation and Treatment*, Hoboken: John Wiley and Sons.

mieszkańców na przeciętnym poziomie. Prawie połowa badanych uważa, że e-papierosy są mniej szkodliwe od tradycyjnych papierosów.

Zalecane jest zwrócić większą uwagę na dostępność oraz rozpowszechnienie informacji na temat działań podejmowanych przez władze lokalne w zakresie edukacji społeczeństwa dotyczącej negatywnych konsekwencji zdrowotnych palenia e-papierosów.

d) Badanie wykazało, że uzależnienie od leków jest zauważalnym problemem w środowisku lokalnym. Łącznie prawie co trzeci badany ma w swoim otoczeniu osoby uzależnione od leków lub podejrzewa, że pewne osoby są uzależnione od leków, ale nie ma co do tego pewności.

e) Wśród badanych mieszkańców gminy Sicienko problem zażywania narkotyków i dopalaczy jest niewielki. Większość badanych twierdzi, że nie zna w swoim bliskim otoczeniu osób zażywających substancje odurzające. Jednakże 16% respondentów zna osoby zażywające substancje psychoaktywne, a 10% twierdzi, że wie, gdzie można nabyć tego typu substancje.

f) Część mieszkańców gminy Sicienko przejawia postawy wychowawcze, które są charakterystyczne dla tradycyjnego modelu wychowania. W modelu tym obecna jest sztywna dyscyplina oraz stosowanie kar fizycznych wobec dzieci. Afirmowanie takiego modelu wychowania może często prowadzić do stosowania przemocy w rodzinie, co pokazują również wyniki badania wśród mieszkańców gminy. Łącznie 44% respondentów ma w swoim otoczeniu osoby, które doświadczają przemocy w rodzinie lub podejrzewają, że tak się dzieje. Wśród mieszkańców gminy Sicienko obserwuje się niski poziom świadomości na temat specyfiki przemocy w rodzinie. Mieszkańcy myślą schematycznie o przemocy i nie zdają sobie sprawy z najczęstszych przyczyn jej występowania, a także konieczności reagowania na przypadki podejrzenia stosowania przemocy w rodzinie. Tylko 43% mieszkańców posiada wiedzę na temat instytucji, do których należy się zwrócić, by pomóc osobie, która jest ofiarą przemocy w rodzinie. Większość respondentów nie wie, gdzie szukać pomocy w sytuacji doświadczania przemocy.

Celem zwiększenia świadomości mieszkańców na temat instytucji oferujących pomoc osobom, które doświadczają przemocy w rodzinie, należałoby, na przykład, przeprowadzić na terenie gminy kampanię informacyjną dotyczącą przemocy w rodzinie oraz lokalnych instytucji, które mogą udzielać pomocy. Jedną z prostszych i najbardziej ekonomicznych metod dotarcia do dużej liczby osób byłyby plakaty oraz ulotki psychoedukacyjne zawierające informacje o lokalnych instytucjach, które niosą pomoc osobom doświadczającym przemocy.

g) Badanie wykazało, że cyberprzemoc stanowi dla lokalnej społeczności zauważalny problem. Co szósty respondent ma w swoim otoczeniu osoby, które padły ofiarą przestępstwa internetowego (np. włamania na konto, oszustwa, wyłudzenia, zniesławienia), a kolejne 12% nie jest pewna, ale ma podejrzenia, że tak właśnie się stało.

Wskazuje to na konieczność edukacji mieszkańców z zakresu bezpiecznego korzystania z Internetu, poprzez wspieranie świadomości prawnej oraz umiejętności ochrony własnych danych w sieci. Ważne jest również wskazanie mieszkańcom instytucji, do których mogą się zgłosić osoby, które padły ofiarą przestępstwa internetowego.

g) Problem uzależnienia od komputerów i Internetu jest w opinii mieszkańców poważny. Już 61% mieszkańców gminy uważa, że jest to dość lub bardzo powszechne zjawisko w ich najbliższym środowisku.

h) Większość przebadanych mieszkańców ocenia, że problem uzależnienia od gier hazardowych jest niewielki. Również większość mieszkańców gminy nie wie, gdzie mogą zgłosić się osoby uzależnione od hazardu. Wskazuje to na potrzebę rozpowszechnienia informacji na temat instytucji udzielających pomocy osobom uzależnionym.

2. Zagrożenia w środowisku dzieci i młodzieży

a) Wraz z wiekiem badanych uczniów wzrasta odsetek młodych osób eksperymentujących z alkoholem, papierosami oraz substancjami psychoaktywnymi. Najbardziej rozpowszechnione wśród badanych uczniów gminy Sicienko są spożywanie napojów alkoholowych oraz palenie papierosów. W grupie badanych uczniów problem eksperymentowania z substancjami psychoaktywnymi, takimi jak narkotyki i dopalacze, jest znikomy.

b) Spożywanie napojów alkoholowych przez dzieci i młodzież szkolną w gminie Sicienko jest poważnym problemem. Wraz z wiekiem rośnie odsetek osób sięgających po alkohol. Już 15% uczniów klas 4-6 oraz 60% uczniów klas 7-8 szkoły podstawowej ma za sobą inicjację alkoholową.

c) Wśród okoliczności sięgania po napoje alkoholowe dzieci i młodzież często wskazują na picie okazjonalne podczas spotkań ze znajomymi, na imprezie lub dyskotecce oraz w towarzystwie rodziny, co wskazywać może na społeczne przyzwolenie na spożywanie alkoholu przez młode osoby.

d) Badania wykazały, że duża część badanych młodych mieszkańców gminy ma kontakt z tytoniem. Do palenia papierosów chociaż raz w życiu przyznaje się co dziesiąty uczeń klas 4-6 oraz co trzeci uczeń klas 7-8 szkoły podstawowej. Najczęściej uczniowie wskazują, że palą okazjonalnie podczas spotkań ze znajomymi, na imprezie lub dyskotecce, w szkole oraz w towarzystwie rodziny.

e) Jednocześnie niepokojący jest względnie bardzo łatwy dostęp dzieci i młodzieży do wyrobów tytoniowych i napojów alkoholowych. Jego ograniczenie jest zadaniem leżącym w obowiązku osób dorosłych. 7% uczniów klas młodszych oraz 17% uczniów klas starszych szkoły podstawowej przyznaje, że w ich opinii, zakup alkoholu przez osobę nieletnią jest raczej lub bardzo łatwy. Również w kwestii zakupu papierosów 6% uczniów klas 4-6 i 21% uczniów klas 7-8 szkoły podstawowej uważa, że nie ma z tym większych problemów.

Rekomendujemy podejmowanie działań budujących świadomość zagrożenia związanego z poszczególnymi używkami poprzez warsztaty profilaktyczne, szkolenia dla nauczycieli lub pogadanki profilaktyczne dla rodziców.

f) W gminie Sicienko problem zażywania narkotyków i dopalaczy wśród dzieci i młodzieży szkolnej jest znikomy. Zdecydowana większość badanych uczniów w gminie nie przejawia problemów związanych z próbami przyjmowania narkotyków lub dopalaczy. Zdecydowana większość uczniów nie wie, gdzie można kupić substancje psychoaktywne w ich środowisku. Jednak, co jest niepokojące, 3% uczniów klas 4-6 oraz 9% uczniów klas 7-8 szkoły podstawowej twierdzi, że zakup narkotyków i dopalaczy jest w ich środowisku raczej lub bardzo łatwy.

g) Badanie wykazało, że duża grupa uczniów, szczególnie klas starszych szkoły podstawowej chodzi na wagary. Wśród najczęstszych powodów opuszczania lekcji uczniowie wskazywali antypatię do nauczyciela lub przedmiotu oraz nudę.

h) Problemem wśród młodych mieszkańców gminy są przypadki agresji i przemocy (zarówno fizycznej, jak i psychicznej), z jakimi młodzi ludzie spotykają się w środowisku szkolnym i pozaszkolnym. Część uczniów ma za sobą doświadczenia przemocy ze strony rówieśników. Część przyznaje, że doświadczają przemocy sporadycznie, a pewna grupa uczniów – regularnie (np. kilka razy w miesiącu lub kilka razy w tygodniu), a nawet codziennie. Otrzymane wyniki na temat jakości relacji rówieśniczych w badanych klasach powinny skłonić do zapoczątkowania lub rozwijania w szkole działań z zakresu zapobiegania agresji i przemocy oraz rozwiązywania konfliktów. Preferowane byłyby także doskonalenie szkolnych rozwiązań systemowych w zakresie kontroli i profilaktyki zachowań agresywnych.

i) Z odpowiedzi udzielonych przez uczniów wynika, że w szkołach obecny jest zwyczaj „chrztu” młodszych uczniów. Przyznaje to 7% uczniów klas 4-6 oraz 5% uczniów klas 7-8 szkoły podstawowej. Na podstawie powyższych danych można uznać zjawisko tzw. chrztu, jako problem zauważalny, choć nie rozpowszechniony.

j) Niepokój budzi ilość czasu spędzanego na korzystaniu z komputera i Internetu przez uczniów. Uczniowie spędzają dziennie nawet cztery lub pięć godzin przed komputerem, a 6% uczniów klas 4-6 oraz 28% uczniów klas 7-8 - powyżej 5 godzin dziennie. Warto zaznaczyć, że większość uczniów wykorzystuje komputer do grania w gry, korzystania z portali społecznościowych oraz różnych aplikacji do rozmów, a tylko niewielka część z nich czas spędzony przed komputerem przeznacza na naukę. Już 5% młodszych uczniów oraz 5% starszych uczniów szkoły podstawowej przyznało, że brak dostępu do Internetu przez kilka dni odczuli by bardzo negatywnie. Ci uczniowie mogą być poważnie zagrożeni uzależnieniem od komputerów i Internetu.

Należy mieć na uwadze, iż trzeba wspierać wszelkie inicjatywy rozwijające różnorodne pasje uczniów, tak aby były bardziej atrakcyjną formą spędzania czasu po szkole niż surfowanie po stronach internetowych oferujących niewiele wartościowych treści. Istotne jest, aby włączać w te działania rodziców, którzy mają możliwość nadzorowania tego, jak ich dzieci wykorzystują domowe komputery i inne urządzenia z dostępem do Internetu.

k) 23% uczniów klas 4-6 oraz 37% uczniów klas 7-8 doświadczyło w przestrzeni internetowej zjawiska hejtu. Uczniowie padali również ofiarami innych działań z zakresu cyberprzemocy. Duża część uczniów doświadczyła już przemocy w przestrzeni internetowej, co wskazuje, że problem cyberprzemocy jest powszechny wśród uczniów w gminie Sienko.

W perspektywie wyników na temat funkcjonowania badanych uczniów w Internecie konieczna wydaje się również szeroka edukacja z zakresu bezpiecznego korzystania z Internetu, czyli wspieranie świadomości prawnej uczniów, rozwijanie umiejętności ochrony przed niebezpiecznymi sytuacjami, czy poszerzanie wiedzy z zakresu ochrony własnych danych.

l) Zauważalnym problemem wydaje się być skłonność uczniów do korzystania z gier hazardowych. Również internetowe gry "na pieniądze" zaczynają być coraz bardziej popularne wśród dzieci i młodzieży. Warto zaznajomić uczniów z tematyką powstawania uzależnienia od hazardu, na przykład poprzez przeprowadzenie warsztatów profilaktycznych lub krótkich pogadanek na lekcjach wychowawczych.

3. Pozytywne tendencje w dynamice problemów społecznych.

a) Większość młodych ludzi oceniła swoje relacje z rodzicami jako pozytywne, co wskazuje na korzystną atmosferę wychowawczą i przyjazne środowisko domowe panujące w rodzinach.

b) Problem używania substancji psychoaktywnych, takich jak narkotyki i dopalacze wśród uczniów w gminie Sicienko jest znikomy.

4. Wnioski dotyczące badań punktów sprzedaży alkoholu.

a) Ankieta wykazała, że osoby niepełnoletnie często podejmują próby zakupu napojów alkoholowych. Przypadki próby kupna zdarzają się najczęściej kilka razy w tygodniu (36%) oraz kilka razy w miesiącu (23%).

b) Spożywanie alkoholu w obrębie punktu sprzedaży wydaje się być regularnym zjawiskiem. Sprzedawcy oceniają, że takie sytuacje zdarzają się im najczęściej kilka razy w miesiącu, a nawet kilka razy w tygodniu. Ponadto część badanych sprzedawców odpowiedziała, że w ich punkcie sprzedaży w ciągu ostatnich 3 miesięcy doszło do nieprzyjemnych zdarzeń związanych z używaniem alkoholu w obrębie sklepu. W niektórych przypadkach konieczna była interwencja policji.

c) Rozkład deklaracji sprzedaży alkoholu pozwala sądzić, iż część sprzedawców nieodpowiedzialnie podchodzi do sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim. Tylko 16% sprzedawców nigdy nie sprzedało alkoholu osobie, co do której mieli podejrzenie, że jest nieletnia. W przypadku wątpliwości, co do wieku osoby kupującej alkohol tylko 27% badanych deklaruje, że zawsze sprawdza dowody potwierdzające wiek. Często dowody sprawdza tylko 40% sprzedawców. Zalecane jest przeprowadzenie kampanii informacyjnej z zakresu odpowiedzialnej sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych. Kampania informacyjna może zatem obejmować szkolenie dla sprzedawców, akcje z wykorzystaniem techniki Mystery Shopping i dystrybucję materiałów typu plakaty, naklejki do umieszczenia w punktach.

d) 84% badanych oceniło funkcjonowanie kontroli punktów sprzedaży raczej i bardzo dobrze.

Oddziaływania profilaktyczne wśród dzieci i młodzieży – rekomendacje oparte na modelu profilaktyki pozytywnej:

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) podaje, że aż 50% zaburzeń zdrowia psychicznego prowadzących do nadużywania substancji psychoaktywnych, agresji i przemocy, a także innych postaw antyspołecznych zaczyna się w okresie dojrzewania¹⁶. Dzieci i młodzież są więc grupą wymagającą szczególnie intensywnych oddziaływań profilaktycznych.

Środowisko szkolne wywiera ogromny wpływ na rozwój fizyczny, emocjonalny i społeczny dzieci i młodzieży, stąd jego kształtowanie może sprzyjać zdrowiu psychicznemu¹⁷. Australijskie badania na zlecenie WHO pozwoliły na wyodrębnienie najistotniejszych czynników chroniących oraz czynników ryzyka¹⁸:

Czynniki ryzyka

- 1) przemoc rówieśnicza
- 2) odrzucenie przez rówieśników
- 3) słaba więź ze szkołą

¹⁶ World Health Organization, (2004), *Mental Health Policy, Plans and Programs*, Geneva.

¹⁷ Szymańska, J. (2012) *Ochrona zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w szkole*, ORE Warszawa

¹⁸ Monograph, (2000) Commonwealth Department of Health and Aged Care 2000. *Promotion, Prevention and Early Intervention for Mental Health. Mental Health and Special Programs Branch, Canberra*

- 4) niedostateczne kierowanie własnym zachowaniem (brak kontroli)
- 5) destrukcyjna grupa rówieśnicza
- 6) niepowodzenia szkolne

Czynniki chroniące

Przez „czynniki chroniące” należy rozumieć: *wszystkie elementy osłabiające oddziaływanie czynników ryzyka, zwiększające „odporność” jednostki a więc zmniejszające prawdopodobieństwo wystąpienia zachowań problemowych*¹⁹.

Można je pogrupować w kilka kategorii:

- 1) poczucie przynależności
- 2) pozytywny klimat szkoły
- 3) prospołecznie nastawiona grupa rówieśnicza
- 4) wymagania od uczniów odpowiedzialności i udzielania sobie wzajemnej pomocy
- 5) okazje do przeżycia sukcesu i rozpoznawania własnych osiągnięć
- 6) zdecydowany brak akceptacji przez szkołę dla przemocy²⁰.

Wymienione czynniki chroniące mają charakter uniwersalny. Zadaniem warsztatów profilaktycznych jest wzmocnienie czynników chroniących oraz osłabianie czynników ryzyka. Warto pamiętać, że oddziaływanie w zakresie jednego tematu zajęć, np. dotyczących jedynie przemocy może przynieść pozytywne rezultaty także w profilaktyce innych zachowań ryzykownych.

Kolejnym wnioskiem związanym ze skutecznością profilaktyki jest konieczność **planowania cyklicznych działań**. Warunkiem zmiany postawy (a więc nadrzędnego celu oddziaływań profilaktycznych) jest ich regularne utrwalanie, zastępowanie zachowań destruktywnych konstruktywnymi oraz wspieranie uczniów w zdobywaniu wiedzy nie tylko na temat zagrożeń przyjmowanych przez nich postaw, ale także pomoc w gromadzeniu wiedzy na temat alternatywnych postaw, tj. warunkujących poprawę jakości funkcjonowania uczniów w środowisku szkolnym i rodzinnym. Jednym z elementów skutecznej profilaktyki jest także ewaluacja podejmowanych działań. Jej cel wiąże się z oceną skuteczności wprowadzanych zmian i planowaniu następnych.

Wśród postulowanych oddziaływań profilaktycznych należy wyróżnić²¹:

- zwrócenie uwagi nauczycieli i opiekunów na specyficzne potrzeby uczniów, które wiążą się ze specyfiką ich rozwoju psychospołecznego;
- wsparcie rozwoju praktycznych umiejętności uczniów w zakresie rozwiązywania konfliktów, radzenia sobie ze stresem, asertywnością, konstruktywnym wyrażaniem emocji i potrzeb, przyjmowania perspektywy innych oraz empatii;
- wspieranie uczniów w rozwijaniu ich pasji, zainteresowań oraz w kształtowaniu w nich postaw ukierunkowanych na twórczość, kreatywność i motywację odkrywania nowych rzeczy;
- wzmocnianie w uczniach poczucia przynależności, skuteczności i sprawczości;

¹⁹ Słownik terminów według Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Źródło: http://www.parpa.pl/download/sloownik_terminow.pdf (dostęp: 28.10.2017).

²⁰ Rządowy Program na lata 2014-2016, *Bezpieczna i przyjazna szkoła*.

²¹ A. Jaros, R. Jaros, *Czynniki ryzyka i czynniki chroniące związane z zachowaniami problemowymi – przegląd badań przeprowadzonych w Polsce [w:] Zapobieganie wykluczeniu z systemu edukacji dzieci i młodzieży nieprzystosowanej społecznie: perspektywa pedagogiczna*, (red.) J. E. Kowalska, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2014, s. 12-13.

- kreowanie pozytywnej atmosfery współpracy, umożliwiającej im samodzielne podejmowanie decyzji, branie za nich odpowiedzialności.

Warto również wspomnieć, że obok oddziaływań kierowanych do uczniów warto planować także szkolenia profilaktyczne dla grona pedagogicznego oraz rodziców. Jest to warunkiem inicjowania zmian systemowych, a więc nie tylko pracy nad zasobami osobowymi uczniów, ale także kształtowania ich środowiska szkolnego oraz rodzinnego – głównych środowisk, w których funkcjonują.

Z diagnozy przeprowadzonej w szkołach wynika, że:

- niewystarczająca jest wiedza uczniów i rodziców na temat zagrożeń związanych z cyberprzemocą oraz korzystania z mediów społecznościowych,
- szkoły zauważają potrzebę rozszerzenia działań na rzecz profilaktyki uzależnień, przemocy, zdrowego odżywiania, sposobów aktywnego spędzania wolnego czasu,
- nauczyciele deklarują realizowanie zadań związanych z zagrożeniem uzależnieniami dzieci i młodzieży od papierosów, alkoholu, narkotyków, dopalaczy,
- ważna jest promocja zdrowego stylu życia i edukacja na temat szkodliwości uzależnień,

Propozycje działań zgłoszone przez Dyrektorów szkół i pedagogów szkolnych:

- kontynuowanie działań w zakresie profilaktyki pierwszorzędowej,
- organizowanie szkoleń dla nauczycieli, dyrektorów szkół, pedagogów,
- pomoc psychologiczna,
- pedagogizacja rodziców,
- kontynuacja realizacji programu Szkoła Rodziców i Wychowawców,
- kontynuacja zajęć socjoterapeutycznych oraz realizacja programu Spójrz inaczej,
- zgłoszone zapotrzebowanie na szkolenia z zakresu cyberprzemocy,
- zwiększenie udziału szkoły w programach rekomendowanych,
- monitorowanie problemu nadużywania internetu i zjawiska cyberprzemocy.

Gmina Sicienko otrzymała też wyniki ogólnopolskiej Społecznej Diagnozy Uczniów 2018 pt. „Lustro”, która podejmuje analizę społecznych zagadnień w perspektywie młodzieży. Zagadnienia te odnoszą się do podstawowych problemów życia społecznego i diagnozują młodzież w następujących obszarach:

- szkoła;
- rodzina;
- zdrowie;
- zwyczaje żywieniowe;
- przemoc i agresja;
- graniu w gry, korzystanie z internetu i smartfona,
- podstawowe czynności życia społecznego,
- praca i ekonomia,
- kapitał społeczny.

Kluczowe wnioski ogólne z tej diagnozy:

Szkoła:

- Co najmniej co trzeci uczeń deklaruje, że nauka nie sprawia mu większych trudności.

- Uczniowie są raczej zadowoleni ze swoich relacji z wychowawcami i nauczycielami, jednak z wiekiem te relacje słabną.
- Co najmniej połowa badanych przynajmniej raz na tydzień nie rozumie tego, co mówi do nich nauczyciel. Wskaźnik ten rośnie wraz z poziomem klasy.
- Nadal utrzymuje się wysoki status nauczyciela. O sprawiedliwym podejściu nauczycieli do uczniów przekonanych jest więcej niż połowa uczniów.

Rodzina:

- Większość badanych jest zadowolona ze swoich relacji z matką, rzadziej z ojcem. Z wiekiem ulegają one osłabieniu. Chłopcy lepiej niż dziewczęta oceniają swoje kontakty z matką.
- Ponad połowa uczniów, którzy mają rodzeństwo, deklaruje, że utrzymuje z nim pozytywne relacje.
- Młodzież wyraża zadowolenie ze swoich stosunków z rówieśnikami, chociaż z wiekiem się one pogarszają. Chłopcy lepiej niż dziewczęta oceniają swoje kontakty rówieśnicze.
- Okres szkoły podstawowej to czas, kiedy młodzi ludzie spotykają się ze śmiercią przynajmniej jednego dziadka lub babci; wraz z poziomem klasy następuje pogorszenie stosunków z dziadkami.
- Największy wpływ na wizję małżeństwa i rodziny mają tradycyjne źródła wiedzy i doświadczenia rodzinne. Warto podkreślić, że duże znaczenia ma także internet, nauczyciele i Kościół. Wzorec rodziny ulega zmianom uwarunkowanym wiekiem badanych oraz ich płcią.
- Uczniowie starsi sięgają nie tylko po częstokroć skrajne wzorce, jakie mogą znaleźć w telewizji, internecie czy grach wideo. Z wiekiem wachlarz wskazywanych źródeł rozszerza się o Kościół, przyjaciół i znajomych. Dziewczęta częściej pozostają przy tradycyjnych wzorcach, chłopcy sięgają po alternatywne, bardziej nowoczesne i nie zawsze dobre.
- Spośród ogółu wartości, jakie wskazują ankietowani, najbardziej cenionymi są: miłość na całe życie, przyjaźń, dobra praca w dorosłym życiu, rozwijanie swoich zainteresowań i hobby. Bóg jest najważniejszy w życiu dla co czwartego ankietowanego i znajduje się na siódmym miejscu.

Zdrowie:

- W ramach swojego czasu wolnego uczniowie najchętniej spotykają się ze znajomymi, a następnie korzystają ze smartfonów lub tabletów. Sport plasuje się dopiero na trzecim miejscu. Trzeba podkreślić, że ankietowani częściej korzystają z internetu lub oglądają telewizję niż sięgają po książkę.
- Dominującymi aktywnościami sportowymi uczniów, poza lekcjami wychowania fizycznego w szkole, jest gra w piłkę nożną, jazda na rowerze oraz pływanie, jak również jazda na wrotkach, rolkach fiszkach. Spośród ogółu badanych co siódmy uczeń nie uprawia żadnego sportu poza lekcjami. Płeć różnicuje aktywność fizyczną uczniów: chłopcy częściej grają w piłkę nożną, jeżdżą na rowerze, a także pływają.
- Co siódmy uczeń nie podejmuje żadnej aktywności fizycznej. W zajęcia sportowe częściej angażują się chłopcy niż dziewczęta.
- Częstotliwość uprawiania sportu zmienia się wraz z wiekiem badanych.

- Subiektywna ocena stanu zdrowia, jak również ocena własnej kondycji fizycznej, jest na dobrym poziomie, chociaż część respondentów słabo ocenia swój stan zdrowia.
- Subiektywne odczucie stanu zdrowia jest skorelowane z poczuciem niewyspania. Spośród uczniów, którzy bardzo źle go oceniają, prawie każdy czuje się niewyspany co najmniej raz w tygodniu.

Zwyczaje żywieniowe

- Prawie co dziesiąty uczeń zazwyczaj nie je śniadań. Częściej nie jedzą go uczniowie starsi niż młodsi.
- Spośród różnych przekąsek młodzi ludzie najczęściej spożywają owoce, rzadziej warzywa, jednak więcej niż połowa przynajmniej raz w tygodniu je czekoladę, ciastka, chipsy.
- Co czwarty respondent jest przekonany, że jego zwyczaje żywieniowe są całkowicie zdrowe, a czterech na sześciu uważa, że ich nawyki żywieniowe są trochę zdrowe, a trochę niezdrowe.
- Z wiekiem zmniejsza się przekonanie o zdrowym odżywianiu się oraz zmianie na gorsze ulegają nawyki spożywania poszczególnych posiłków, niezdrowych przekąsek i słodyczy.
- Z wiekiem zmniejsza się również spożycie owoców i warzyw, a zwiększa korzystanie z leków przeciwbólowych i napojów.
- Spośród badanych uczniów trzech na siedmiu ma kontakt z palącymi papierosy rówieśnikami, co trzeci spotyka się z kolegami i koleżankami, którzy piją piwo, co czwarty ma kontakt z kimś, kto w ciągu ostatniego roku spróbował wódki i szampana, co piąty koleguje się z rówieśnikiem pijącym wino lub drinki.
- Na dziesięciu kolegów statystycznego ucznia znajdzie się jeden, który w ciągu ostatniego roku spróbował dopalaczy, a w klasie liczącej 14 osób przynajmniej jedna osoba tych dopalaczy spróbowała.
- Palenie papierosów w ciągu ostatniego roku ma za sobą co ósmy uczeń szkoły podstawowej.
- 2,6% uczniów raz na tydzień pali marihuanę.
- W ciągu roku 3,3% sięgnęło po dopalacze.
- Najbardziej popularnymi trunkami wśród młodzieży są: szampan, piwo, wino, wódka, dopiero później drinki.

Przemoc i agresja:

- Ponad 60% ankietowanych spotyka się przynajmniej raz w miesiącu z agresją fizyczną i psychiczną.
- Skala agresji wzrasta wraz z wiekiem ankietowanych.

Granie w gry, korzystanie ze smartfona i internetu

- Korzystający z internetu młodzi ludzie to *bierni on-line*.
- Najczęściej kontaktują się ze znajomymi za pomocą komunikatorów, śledzą kanały na YouTube oraz słuchają muzyki.
- Co czwarty ankietowany codziennie gra w grę na konsoli lub na komputerze, zarówno młodsi jak i starsi.
- Trzech na siedmiu gra codziennie w grę na smartfonie.

- Blisko trzy piąte codziennie bierze smartfona do szkoły.

Podstawowe czynności życia codziennego

- W życiu codziennym ankietowani najczęściej słuchają muzyki oraz pomagają rodzicom w obowiązkach domowych.
- 42,2% respondentów poświęca świąteczny czas na naukę, a 11,7% opuszcza z powodu nauki uroczystości rodzinne. Skala zjawiska wzrasta wraz z wiekiem badanych.
- Blisko 70% uczniów jest zaangażowanych w jakieś regularne zajęcia pozaszkolne, najczęściej są to zajęcia niezwiązane ze sztuką i rozwojem artystycznym uczniów – dominują korepetycje.

Praca i ekonomia

- Prawie każdy ankietowany dostaje od rodziców jakieś pieniądze; codziennie pieniądze dostaje co dziesiąty ankietowany.
- Najczęściej ankietowani dostają pieniądze z okazji urodzin, wycieczek szkolnych oraz gdy o nie poproszą.
- Młodzież zbiera pieniądze na zakup wymarzonej rzeczy. Dziewczęta na zakup ubrań, chłopcy na gry komputerowe i sprzęt elektroniczny.
- Co czwarty ankietowany w ciągu ostatnich wakacji często albo bardzo często podejmował pracę zarobkową.

Kapitał społeczny

- Co czwarty uczeń szkoły podstawowej uważa, że ludziom można ufać, jednak zdecydowana większość jest przekonana, że ostrożności nigdy za wiele. Z wiekiem rośnie wskaźnik uogólnionego zaufania.
- Ogólnie respondenci wyrażają prospołeczne postawy wobec sukcesu, stawiając na głównym miejscu pracowitość, wykształcenie, a także ciężką pracę. Dwóch na siedmiu wskazuje uczynność, co czwarty własne ambicje, rzadziej spryt.
- Nieletni najczęściej wykazują tak zwany patriotyzm lokalny. Co drugi chciałby pozostać w miejscowości, w której obecnie mieszka, co czwarty jest innego zdania, dla co piątego jest to obojętne, a co dziesiąty jeszcze tego nie wie.
- W sferze moralności opinie respondentów są znacznie podzielone i niejednoznaczne. Spośród ankietowanych trzech na ośmiu wyznaje jasne i niepodważalne zasady, które pozwalają odróżnić dobro od zła, które odnoszą się do każdego i w każdej sytuacji; przeciwnego zdania jest co czwarty ankietowany.
- Permisywizm moralny wzrasta wraz z wiekiem badanych.

4.ZADANIA I KIERUNKI DZIAŁAŃ NA 2020 ROK

Działania podejmowane przez samorząd gminy wynikają z zadań określonych w art. 4¹ ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, i dostosowane są do potrzeb lokalnych oraz możliwości finansowych, instytucjonalnych i kadrowych.

4.1.Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla mieszkańców Gminy Sicienko uzależnionych od alkoholu. Harmonogram realizacji: I-XII.2020 r.

4.1.1. Kontynuacja działalności Rodzinnego Punktu Konsultacyjnego w Sicienku,

Zadania Rodzinnego Punktu Konsultacyjnego:

- całościowe rozpoznanie problemu zgłaszanego przez klienta,
- informowanie o możliwości pomocy oraz kompetencjach poszczególnych służb, które mogą zaangażować się w profesjonalną systemową pomoc dla osoby uzależnionej, jej rodziny,
- motywowanie osób uzależnionych i współuzależnionych do podjęcia psychoterapii w placówkach leczenia uzależnienia, kierowanie tych osób do leczenia specjalistycznego oraz do skorzystania z pomocy grup samopomocowych,
- udzielanie wsparcia osobom po zakończonym leczeniu odwykowym,
- udzielanie pomocy młodzieży upijającej się oraz ich rodzinom,
- rozpoznanie zjawiska przemocy domowej, udzielanie stosownego wsparcia oraz udzielanie informacji o możliwościach uzyskania pomocy i powstrzymywania przemocy,
- uruchomienie interwencji, za zgodą osoby doznającej przemocy, w przypadku rozpoznania zjawiska przemocy domowej,
- gromadzenie aktualnych informacji na temat dostępnych miejsc pomocy i kompetencji poszczególnych służb i instytucji z terenu gminy, które powinny być włączone w systemową pomoc dla rodziny;
- wsparcie telefoniczne podczas dyżurów (psychoterapeuta, specjalista ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, psycholog i radca prawny);

4.1.1.1. Finansowanie zatrudnienia specjalistów – psycholog, terapeuta uzależnień, psychoterapeuta psychoanalityczny, psycholog dla osób dorosłych będących w stanie kryzysu

Wskaźniki: liczba godzin, liczba odbiorców, liczba udzielonych porad

Źródła pozyskiwania wskaźników: sprawozdania, prowadzona dokumentacja

4.1.1.2. Finansowanie telefonu i Internetu w Rodzinnym Punkcie Konsultacyjnym w Sicienku.

4.1.1.3. Zakup literatury fachowej na potrzeby specjalistów zatrudnionych w Rodzinnym Punkcie Konsultacyjnym oraz materiałów i niezbędnego wyposażenia do kontynuowania działalności RPK,

4.1.1.4. Zakup i udostępnienie materiałów o charakterze informacyjnym propagujących działalność Rodzinnego Punktu Konsultacyjnego w Sicienku.

Wskaźniki: liczba odbiorców

Źródła pozyskiwania wskaźników: sprawozdania, prowadzona dokumentacja

4.1.2. Finansowanie kosztów badania przez biegłego psychiatrę sądowego i psychologa osób w przedmiocie uzależnienia na potrzeby wniosków kierowanych do Sądu Rejonowego o wszczęcie postępowania w celu poddania się leczeniu przymusowemu.

Wskaźniki: liczba osób skierowanych na badania,

Źródła pozyskiwania wskaźników: prowadzona dokumentacja

- 4.1.3. Finansowanie kosztów sądowych zgodnie z ustawą o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.
- 4.1.4. Utworzenie miejsca rekreacji przy Rodzinnym Punkcie Konsultacyjnym w Sicienku

W zakresie Edukacji zdrowotnej

- 4.1.5. Prowadzenie działań informacyjno - edukacyjnych dla dorosłych w zakresie szkód zdrowotnych wynikających z picia alkoholu przez dzieci i młodzież.
Wskaźniki: liczba odbiorców
Źródła pozyskiwania wskaźników: sprawozdania, prowadzona dokumentacja, liczba rozprowadzonych ulotek, plakatów
- 4.1.6. Podejmowanie działań edukacyjnych upowszechniających w społeczeństwie wiedzę na temat szkód wynikających z picia alkoholu przez kobiety w ciąży oraz promujących przekaz dotyczący konieczności zachowania abstynencji w czasie ciąży.
Wskaźniki: liczba odbiorców
Źródła pozyskiwania wskaźników: sprawozdania, prowadzona dokumentacja, liczba rozprowadzonych ulotek, plakatów
- 4.1.7. Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych, w tym kampanii edukacyjnych dotyczących ryzyka szkód wynikających ze spożywania alkoholu dla konsumentów i ich otoczenia.
Wskaźniki: liczba odbiorców
Źródła pozyskiwania wskaźników: sprawozdania, prowadzona dokumentacja, liczba rozprowadzonych ulotek, plakatów

Szkolenie kadr

- 4.1.8. Organizowanie i finansowanie szkoleń dla osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy, które pozwolą na poznanie mechanizmów zjawiska przemocy w rodzinie, specyfiki funkcjonowania osób doznających przemocy i stosujących przemoc, konsekwencji życia w rodzinie z problemem przemocy, zasad kontaktu z klientem w tym. m. in. GOPS, Policja, Zespół Interdyscyplinarny, służba zdrowia, dyrektorzy szkół, pedagodzy, nauczyciele, pracownicy domów kultury, świetlic;
Wskaźniki: liczba uczestników
Źródła pozyskiwania wskaźników: sprawozdania, prowadzona dokumentacja
- 4.1.9. Finansowanie lub dofinansowanie szkoleń, warsztatów, kursów, konferencji, programów profilaktycznych dla osób działających w obszarze profilaktyki w tym: nauczycieli, pedagogów szkolnych, członków GKRPA, pełnomocnika wójta ds. realizacji programu, służby zdrowia, pracowników GOPS, policjantów, osób zatrudnionych w Rodzinnym Punkcie Konsultacyjnym, Punkcie Informacyjnym dla Ofiar Przemocy, Członków Zespołu Interdyscyplinarnego mających na celu zwiększenie kompetencji w/w osób, w tym diety i koszty dojazdu.
Wskaźniki: liczba uczestników
Źródła pozyskiwania wskaźników: sprawozdania, prowadzona dokumentacja

4.2. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie. Harmonogram realizacji: I-XII.2020 r.

4.2.1. Kontynuacja działalności Punktu Informacyjnego dla Ofiar Przemocy w Rodzinie

Zadania Punktu Informacyjnego dla Ofiar Przemocy:

- dążenie do zmiany świadomości i postaw społecznych wobec zjawiska przemocy domowej,
- udzielanie porad przez specjalistę ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, szczegółowe zadania określa umowa,
- udzielanie porad prawnych, szczegółowe zadania określa umowa
- uświadamianie ofierze jej prawa o nietykalności osobistej,
- zmotywowanie poszkodowanej do podjęcia wszelkich działań zmierzających do poprawy własnej sytuacji życiowej,
- ścisła współpraca z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej oraz Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

4.2.1.1. Finansowanie specjalistycznej pomocy przez psychologa lub specjalistę ds. przeciwdziałania przemocy w posiedzeniach grup roboczych.

Wskaźniki: liczba osób korzystających z pomocy, liczba udzielonych porad

Źródła pozyskiwania wskaźników: sprawozdania, prowadzona dokumentacja

4.2.1.2. Finansowanie zatrudnienia radcy prawnego dla osób doświadczających przemocy domowej;

Wskaźniki: liczba osób korzystających z pomocy, liczba udzielonych porad

Źródła pozyskiwania wskaźników: sprawozdania, prowadzona dokumentacja

4.2.1.3. Finansowanie dyżurów specjalisty ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie przy „Telefonie zaufania” w RPK w Sicienku;

Wskaźniki: liczba osób korzystających z pomocy, liczba udzielonych porad

Źródła pozyskiwania wskaźników: sprawozdania, prowadzona dokumentacja

4.2.2. Współfinansowanie zadania Kujawsko-Pomorska „Niebieska Linia” Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie zgodnie z zawartym porozumieniem.

4.2.3. Prowadzenie systemu informacji i edukacji mieszkańców Gminy w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu zwiększenia świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie, w tym przemocy wobec dzieci poprzez: kampanie społeczne, działania profilaktyczne, edukacyjne, propagowanie właściwych postaw wolnych od przemocy (w tym: ulotki, plakaty, informatory), a także możliwości uzyskania pomocy – przede wszystkim bezpłatnej – i miejsc, które taką pomoc świadczą.

Wskaźniki: liczba odbiorców

Źródła pozyskiwania wskaźników: sprawozdania, prowadzona dokumentacja

4.2.4. Włączenie się w ogólnopolskie akcje promujące życie rodzinne bez przemocy

Wskaźniki: liczba odbiorców

Źródła pozyskiwania wskaźników: sprawozdania, prowadzona dokumentacja

- 4.2.5. Prowadzenie i finansowanie programów profilaktyki przemocy w rodzinie i programów rozwijających umiejętności wychowawcze i pozytywne relacje rodzinne.

Wskaźniki: liczba uczestników

Źródła pozyskiwania wskaźników: sprawozdania, prowadzona dokumentacja

4.3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych. Harmonogram realizacji: I-XII.2020 r. a w przypadku zajęć, szkoleń, warsztatów realizowanych w szkołach: II-VI, IX-XII 2020 r. Obóz letni: okres wakacji letnich 2019 r. Psychologowie zatrudnieni w szkołach: I-VI i IX-XII.2020 r.

- 4.3.1. Finansowanie zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci i młodzieży (finansowanie zatrudniania kadry, zakup materiałów niezbędnych do realizacji zajęć).

Wskaźniki: liczba uczestników, liczba prowadzonych grup

Źródła pozyskiwania wskaźników: sprawozdania, prowadzona dokumentacja

- 4.3.2. Realizacja działań konsultacyjno-superwizyjnych dla osób prowadzących dziecięce lub młodzieżowe grupy socjoterapeutyczne.

- 4.3.3. Finansowanie realizacji programów profilaktyczno-wychowawczych w szkołach na terenie gminy, w tym programów Spójrz inaczej (poziom II: klasy I-III oraz poziom I: klasy 4-6), Unplugged, Szkoła dla Rodziców i Wychowawców, Przyjaciele Zippiego.

Wskaźniki: liczba uczestników, liczba prowadzonych grup

Źródła pozyskiwania wskaźników: sprawozdania, prowadzona dokumentacja

- 4.3.4. Finansowanie zajęć rozwijających zainteresowania dzieci i młodzieży oraz zajęć uczących konstruktywnego sposobu spędzania wolnego czasu obejmujących oddziaływanie profilaktyczne, ze szczególnym uwzględnieniem działających od lat grup i zespołów w dziedzinie kultury, w połączeniu z celami określonymi w niniejszym Programie.

Wskaźniki: liczba uczestników, liczba prowadzonych grup

Źródła pozyskiwania wskaźników: sprawozdania, prowadzona dokumentacja

- 4.3.5. Finansowanie zajęć sportowych dla uczniów szkół z terenu gminy Sicienko, w połączeniu z celami określonymi w niniejszym Programie. Zajęcia sportowe nie mogą stanowić jedynej i samodzielnej strategii profilaktycznej. Powinny być integralnym elementem programu profilaktycznego, uwzględniającego szeroki zakres zagadnień związanych ze zdrowym stylem życia i spełniać określone kryteria pozwalające na stwierdzenie, że mogą konstruktywnie wpływać na postawy młodych ludzi wobec używek. Zajęcia sportowe powinny odwoływać się do strategii profilaktycznych (np. osobistych decyzji abstynenckich, przekonań

normatywnych), a także powinny wzmacniać czynniki chroniące, zwłaszcza poprzez ukazywanie autorytetów promujących wzorzec trzeźwości.

Wskaźniki: liczba uczestników,

Źródła pozyskiwania wskaźników: sprawozdania, prowadzona dokumentacja

- 4.3.6. Zorganizowanie i sfinansowanie warsztatów dla uczniów szkół z terenu gminy Sicienko, w szczególności dot. cyberprzemocy.

Wskaźniki: liczba uczestników,

Źródła pozyskiwania wskaźników: sprawozdania, prowadzona dokumentacja

- 4.3.7. Dofinansowanie lub sfinansowanie letniego wypoczynku dzieciom uczestniczącym w dziecięcych i młodzieżowych grupach socjoterapeutycznych jako uzupełnienie całorocznej pracy oraz dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych,

Wskaźniki: liczba uczestników,

Źródła pozyskiwania wskaźników: sprawozdania, prowadzona dokumentacja

- 4.3.8. Finansowanie pracy psychologa szkolnego.

Wskaźniki: liczba godzin pracy psychologa, liczba udzielonych porad

Źródła pozyskiwania wskaźników: sprawozdania, prowadzona dokumentacja

- 4.3.9. Udział w kampaniach promujących zdrowy styl życia, których celem jest utrwalenie postaw abstynenckich w środowisku dzieci i młodzieży oraz zwiększenie świadomości młodzieży w zakresie szkód wynikających z picia alkoholu.

- 4.3.10. Udział w kampanii „POSTAW NA RODZINĘ” promującej wartości rodzinne.

Wskaźniki: liczba uczestników,

Źródła pozyskiwania wskaźników: sprawozdania, prowadzona dokumentacja

- 4.3.11 Stworzenie miejsca spędzania czasu dla dzieci i młodzieży przy Rodzinnym Punkcie Konsultacyjnym w Sicienku.

- 4.3.12 Wdrażanie programów profilaktyczno-interwencyjnych dla młodzieży upijającej się w obszarze pracy terapeutycznej i poprzez działania korekcyjno-wychowawcze oraz udział w ogólnopolskim programie „Pomarańczowa linia”.

4.4. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 131 i 15 Ustawy oraz występowanie przed Sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.

- 4.4.1. Prowadzenie działań kontrolnych punktów sprzedaży.

Wskaźniki: ilość przeprowadzonych kontroli.

- 4.4.2. Podejmowanie działań edukacyjnych skierowanych do sprzedawców napojów alkoholowych mających na celu ograniczenie dostępności napojów alkoholowych przestrzegania zakazu sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18-tego roku życia, osobom, których zachowanie wskazuje że znajdują się w stanie nietrzeźwości a także na kredyt lub pod zastaw.

4.5 Podejmowanie działań na rzecz przeciwdziałania nietrzeźwości na drogach

4.5.1 Podejmowanie działań edukacyjnych w obszarze problemów alkoholowych kierowanych do użytkowników dróg.

Wskaźniki: liczba odbiorców

Źródła pozyskiwania wskaźników: sprawozdania, prowadzona dokumentacja, liczba rozprawdzonych ulotek, plakatów

4.5.2 Przygotowanie ulotek z wykazem podmiotów prowadzących programy reedukacyjne, aby ułatwić kierowcom skazanym za jazdę pod wpływem alkoholu dotarcie do odpowiedniej placówki.

Wskaźniki: liczba odbiorców

Źródła pozyskiwania wskaźników: sprawozdania, prowadzona dokumentacja, liczba rozprawdzonych ulotek, plakatów

5. GMINNA KOMISJA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH W SICIENKU

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych została powołana przez Wójta Gminy Sicienko. W skład Komisji wchodzi 4 osoby posiadające wymagane przeszkolenie w zakresie profilaktyki alkoholowej. Działa na podstawie regulaminu pracy GKRPA, w oparciu o harmonogram pracy.

Do właściwości Komisji należy m.in.:

- współpraca przy opracowaniu i realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na każdy rok kalendarzowy,
- opiniowanie wniosków w sprawie wydania zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych, przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży lub w miejscu sprzedaży,
- opiniowanie decyzji o cofaniu zezwoleń w przypadku naruszenia zakazu sprzedaży alkoholu nieletnim i nietrzeźwym,
- rozpatrywanie wniosków wpływających do komisji,
- kierowanie na badania w przedmiocie uzależnienia od alkoholu - odbywa się na zasadach określonych w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- kontrola placówek handlowych pod kątem przestrzegania ustawy o wychowaniu w trzeźwości.

Członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych otrzymują miesięczne wynagrodzenie, które w 2020 roku wynosić będzie:

- dla przewodniczącego komisji - 530,00 zł (brutto);
- dla wiceprzewodniczącego komisji – 470,00 zł (brutto);
- dla członka komisji - 350,00 zł (brutto).

6. PEŁNOMOCNIK WÓJTA DS. REALIZACJI PROGRAMU

Zgodnie z art. 4¹ ust. 2 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, w celu realizacji gminnego programu wójt może powołać pełnomocnika.

Niniejszy program będzie realizowany przez Urząd Gminy w Sicienku, za pośrednictwem pełnomocnika Wójta ds. realizacji programu.

7. FINANSOWANIE PROGRAMU

Źródłem finansowania zadań zawartych w Programie są środki pochodzące z opłat za korzystanie z zezwoleń na obrót alkoholem. Środki na realizację zadań są zabezpieczone w budżecie gminy - dział 851 „Ochrona zdrowia”, rozdział 85154 Przeciwdziałanie alkoholizmowi. Razem planowane wydatki to kwota 160.000,00 zł w budżecie gminy na 2020 rok oraz dodatkowo środki niewykorzystane w 2019 roku - na realizację zadań określonych w niniejszym programie. Szczegółowa klasyfikacja budżetowa została określona w uchwale budżetowej na 2020 rok.

Planowany podział kwoty 160.000,00 zł:

Zadania:	Plan:
Niebieska Linia	600,00
Usługi telekomunikacyjne	1 500,00
Opłaty za badanie przez biegłych - opinie	4 500,00
Różne opłaty	1 000,00
Zakup materiałów	3 000,00
Zakup usług pozostałych	70 000,00
Wynagrodzenia bezosobowe	40 000,00
Składki na ubezpieczenia społeczne	3 400,00
Składki na fundusz pracy	800,00
Różne wydatki na rzecz osób fizycznych	800,00
Zakup środków żywności	800,00
Wynagrodzenia osobowe	10.000,00
Szkolenia	400,00
Podróże służbowe	200,00
Dotacje celowe z budżetu jst udzielone w trybie art. 221 ustawy, na finansowanie zadań zleconych do realizacji organizacjom prowadzącym działalność pożytku publicznego	10.000,00
Utworzenie miejsca rekreacji przy Rodzinnym Punkcie Konsultacyjnym w Sicienku	13.000,00
Razem	160.000,00

Uzasadnienie

Organy samorządu terytorialnego są zobowiązane do podejmowania działań zmierzających do ograniczenia spożycia napojów alkoholowych oraz zmiany struktury ich spożycia, inicjowania i wspierania przedsięwzięć mających na celu zmiany obyczajów w zakresie spożywania tych napojów, działania na rzecz trzeźwości w miejscu pracy, przeciwdziałania powstawaniu i usuwania następstw nadużywania alkoholu, a także wspierania działalności w tym zakresie organizacji społecznych i zakładów pracy.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 2020 rok określa sposób realizacji zadań własnych gminy wynikających z art. 4¹ ust. 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2019 r., poz.2277).

Program uchwalany jest corocznie przez Radę Gminy. Źródłem finansowania zadań zawartych w *Programie* są środki pochodzące z opłat za korzystanie z zezwoleń na obrót alkoholem. Środki na realizację zadań są zabezpieczone w budżecie gminy na 2020 rok - dział 851 „Ochrona zdrowia”, rozdział 85154 Przeciwdziałanie alkoholizmowi. Razem planowane wydatki to kwota 160.000,00 zł na realizację zadań określonych w niniejszym programie.

W związku z powyższym uchwałę uważa się za zasadną.